

ONTWIKKELING JEUGDOVERLAST

ONTWIKKELING JEUGDOVERLAST IN DE 22 GEMEENTEN VAN HET
SAMENWERKINGSVERBAND AANPAK
MAROKKAANS-NEDERLANDSE RISICOJONGEREN

ONTWIKKELING JEUGDOVERLAST

ONTWIKKELING JEUGDOVERLAST IN DE 22 GEMEENTEN VAN HET
SAMENWERKINGSVERBAND AANPAK
MAROKKAANS-NEDERLANDSE RISICOJONGEREN

Colofon

© **Van Montfoort/INTRAVAL**

Woerden, juni 2012

Drs. A. van Burik (Van Montfoort)

Drs. C. Hoogeveen (Bureau Alpha)

Drs. J. Snippe (Intraval)

Drs. A. Kruize (Intraval)

Drs. M. Bruinsma (Bureau Bruinsma)

Inhoudsopgave

1	Inleiding en verantwoording	7
	1.1 Inleiding	7
	1.2 Verantwoording dataverzameling.....	8
2	Ontwikkeling omvang en ernst jeugdoverlast	13
	2.1 Inleiding	13
	2.2 Ontwikkeling impact van overlast.....	13
	2.3 Ontwikkeling aantal jeugdgroepen	14
	2.4 Ontwikkeling ernst van overlast	17
	2.5 Samenvattend beeld primaire bronnen	18
	2.6 Politiregistraties van jeugdoverlast.....	19
	2.7 Integrale veiligheidsmonitor (IVM): de veiligheidsbeleving van burgers	23
	2.8 Samenvatting en overall-beeld.....	27
3	Kenmerken overlast	31
	3.1 Inleiding	31
	3.2 Groeps grootte en frequentie van overlast.....	31
	3.3 Impact van overlast	33
	3.4 Ontwikkeling overlastlocaties	34
	3.5 Samenvatting	35
4	Profiel overlastplegers.....	37
	4.1 Inleiding	37
	4.2 Beschrijving ontwikkeling profiel	37
	4.3 Samenvatting	40
5	Ervaringen met de aanpak.....	43
6	Samenvatting en conclusie	47
BIJLAGE 1	Onderzoeksverantwoording	53
BIJLAGE 2	Tabellen bij hoofdstuk 2	63

1 Inleiding en verantwoording

1.1 Inleiding

Tweeëntwintig gemeenten werken vanaf oktober 2009 - met extra steun vanuit het Rijk - aan het terugbrengen van de oververtegenwoordiging van Marokkaans-Nederlandse risicojongeren in:

1. de schooluitval;
2. de werkloosheid;
3. de criminaliteit;
4. de overlast.

De deelnemende gemeenten hebben een relatief grote Marokkaans-Nederlandse gemeenschap, met verhoudingsgewijs veel risicojongeren. Zij hebben aangegeven extra in te willen zetten op de aanpak van problemen waar in het bijzonder deze jongeren tegen aan lopen teneinde in de jaren 2010, 2011 en 2012 een 'trendbreuk' te realiseren op de bovengenoemde terreinen van oververtegenwoordiging. Dit betekent dat uiterlijk eind 2012 het (grote) aandeel van jonge Marokkaanse-Nederlanders op de terreinen overlast, criminaliteit, schooluitval en werkloosheid moet zijn afgenomen ten opzichte van 2009.

Voor een goed beeld van ontwikkelingen in de mate waarin Marokkaans-Nederlandse jongeren (over)vertegenwoordigd zijn op de aandachtsgebieden, is een monitor ontwikkeld waarmee gedurende de looptijd van het project een aantal metingen is en wordt uitgevoerd. Bij het ontwerp van de monitor is er destijds voor gekozen om het onderwerp overlast *niet* mee te nemen. De strikt kwantitatieve onderzoeksbronnen die in het kader van de monitor worden ingezet, zijn niet geschikt om de ontwikkeling van de overlast te meten. Overlast valt immers niet simpel "te tellen". Een toename van het aantal meldingen is bijvoorbeeld niet perse een toename van asociaal gedrag: meer mensen kunnen hetzelfde melden, maar ook kan een toename van meldingen staan voor een afspraak tussen beleidsmakers en bewoners om meer te gaan melden, of voor een oplopende frustratie onder bewoners ten aanzien van aanblijvende problemen. Daarnaast is het (getalsmatig) monitoren van overlast in het kader van dit project ook lastig omdat gegevens over het aandeel Marokkaans-Nederlandse jeugdigen in overlastgevendende groepen lastig te achterhalen zijn. Meerdere bronnen zijn daarom naast elkaar nodig om ontwikkelingen cijfermatig zo helder mogelijk in beeld te krijgen.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie (Directie Integratie en Samenleving) heeft Van Montfoort de opdracht verstrekt om de ontwikkeling van de overlast gedurende de periode 2009 -2012 in beeld te brengen. Van Montfoort heeft dit onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met INTRAVAL en twee zelfstandig gevestigde onderzoekers.

In dit onderzoek wordt onder overlast het volgende verstaan:

door jongeren geproduceerd, vervelend geluid (met name: lawaai maken, schreeuwen, lallen, schelden, intimiderend en seksistisch woordgebruik, hard brommergeluid), gebruik van drank en/of drugs, hangen op auto's en in portieken of tijdens late avonduren of gedurende de nacht rondhangen op pleinen, spugen, vernielen, beschadigen en vervuilen van spullen of van de (openbare of vrij toegankelijke) ruimte.

De algemene doelstelling van het onderzoek was om te achterhalen of de inspanningen die gemeenten in de voorbije twee jaren hebben geleverd om de overlast onder Marokkaans-Nederlandse jongeren te doen afnemen, vruchten afwerpen en zo ja, welke inspanningen of welk samenstel aan factoren de meest positieve invloed hebben (gehad) op de geconstateerde overlastafname.

De onderzoeksvragen zijn als volgt geformuleerd:

Omvang overlast

1. Is de overlast in de 22 gemeenten tussen 2009 en 2011 toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven in de 22 gemeenten?
2. Wat is de algemene trend in deze 22 gemeenten?
3. Hoe heeft het aandeel van Marokkaanse-Nederlandse risicjongeren in de overlast *zich ontwikkeld tussen 2009 en 2011*?

Aard overlast

4. Hoe heeft de aard van de overlast in de 22 gemeenten tussen 2009 en 2011 zich ontwikkeld als we kijken naar intensiteit, groepen of individuen, type overlast, *type* locaties en *verplaatsingen*?

Profiel overlastveroorzakers

5. Wat kan gezegd worden over de ontwikkelingen in de 22 gemeenten wat betreft het *profiel van de jongeren* die de overlast veroorzaken als we kijken naar leeftijd, etniciteit¹, sociaal-economische achtergrond, LVB, bekend bij hulpverlening en/of politie?

Resultaten: ervaringen met de aanpak

6. Wat zijn de ervaringen met recent (in de laatste drie jaren) ingezette methoden voor de aanpak van de overlast (regievoering, procesmatige initiatieven en/of inhoudelijke activiteiten en projecten)? Wat lijkt te werken en wat juist niet? In hoeverre is dit contextgebonden?

Het onderzoek is uitgevoerd in de maanden april en mei 2012. Door korte doorlooptijd werd er veel van het werkveld (gemeentelijke coördinatoren van het samenwerkingsverband en wijkagenten) gevraagd. Zij moesten op korte termijn tijd vrijmaken voor het achterhalen en aanleveren van documenten (resultaten shortlist en resultaten onderzoek) en de deelname aan een interview. Wij zijn hen zeer erkentelijk voor alle medewerking die wij kregen bij de dataverzameling. Zonder de bijdragen van gemeenten en politie was de uitvoering van dit onderzoek niet mogelijk geweest.

1.2 Verantwoording dataverzameling

We geven hier een beschrijving van de dataverzameling. Voor een nadere verantwoording op specifieke punten verwijzen we naar de bijlage.

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is onderscheid gemaakt naar twee meetmomenten, te weten t1 (2009/2010) en t2 (2011/2012) en is gebruik gemaakt van verschillende typen informatiebronnen:

- Beschikbare resultaten van evaluatie binnen de 22 gemeenten (overlastrapportages).
- Het registratiesysteem jeugdgroepen van politie (de zogenaamde Beke shortlist).

---

¹ Hier gaat het dus niet om het aandeel van Marokkaans-Nederlandse jongeren alleen, maar om de etnische samenstelling in bredere zin (incl. andere migrantengroepen).

- De afname van interviews (binnen gemeente en politie).
- De registraties overlasterisituaties die door de politie worden vastgelegd.
- Cijfers uit de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

De shortlist

In alle politieregio's worden jeugdgroepen minimaal een keer per jaar in kaart gebracht aan de hand van de zogenaamde Beke-shortlist. In deze registraties wordt onderscheid gemaakt naar drie typen groepen: hinderlijke groepen, overlastgevende groepen en criminele groepen.

Voor alle 22 gemeenten zijn de resultaten van de shortlist op t1 en t2 achterhaald. Dit is veelal gebeurd via de gemeentelijke coördinatoren van het Samenwerkingsverband aanpak Marokkaans-Nederlandse risicojongeren.

De resultaten van de shortlist zijn op twee manieren gebruikt, te weten:

- als een van de bronnen die bijdragen aan de beantwoording van de onderzoeksvraag naar de ontwikkeling van de omvang van de overlast in de 22 gemeenten tussen t1 en t2.
- als onderzoekspopulatie en steekproefkader van overlastgevende jeugdgroepen die nader dienden te worden onderzocht ten behoeve van beantwoording van de onderzoeksvragen 3, 4 en 5. Deze vragen verwijzen naar de ontwikkeling van de kenmerken van de overlast en van de overlastplegers.

Opzet was om in totaal 100 jeugdgroepen die overlast geven te analyseren op de ontwikkeling van kenmerken. Daarvoor dienden interviews te worden afgenomen met wijkagenten die zicht hebben op een of meer geselecteerde groepen. Bij de selectie van de groepen hebben we ons beperkt tot twee van de drie categorieën uit de shortlist: de overlastgevende groepen en de criminele groepen. Deze twee categorieën zijn om een aantal redenen gekozen (in de bijlage wordt dit uitgebreid toegelicht, alsmede de uitleg van typen groepen volgens Beke). Twee belangrijke redenen zijn: (1) de impact van overlast van deze groepen is relatief groot, gemeenten zetten relatief vaak extra maatregelen in met name in wijken met deze categorieën jeugdgroepen; (2) deze groepen zijn voor agenten goed herkenbaar omdat ze de jongeren vaak relatief goed kennen. Dit is van belang omdat agenten onze informatiebron vormden voor het beschrijven van de ontwikkeling van de kenmerken van de overlast en het profiel van de overlastveroorzakers. De overlast van hinderlijke groepen is met deze steekproefmethode geenszins buiten beschouwing gebleven. Juist in de wijken binnen ons steekproefkader bevinden zich ook veel hinderlijke groepen. Doordat we ook de overlast in de wijken als geheel analyseren wordt ook de overlast van hinderlijke groepen meegenomen in dit onderzoek. De steekproeftrekking van jeugdgroepen per gemeente is op verschillende manieren tot stand gekomen, te weten grotendeels aselekt, deels gestratificeerd en in enkele gemeenten selectief door voor groepen in wijken te kiezen waarvan bekend is dat er overlastproblemen zijn met Marokkaans-Nederlandse jongeren. In kleinere gemeenten zijn de gegevens vaak verzameld over alle aanwezige (overlastgevende en criminele) groepen.

Het is gelukt om wijkagenten in 19 van de 22 gemeenten te bevragen over 61 groepen. Hiervoor is in totaal met 43 wijkagenten gesproken. Gezien de beperkingen van het onderzoek (een periode van 5 weken voor de gehele dataverzameling) en onze inzet om het werkveld niet onnodig te belasten, mag een beschrijving op kenmerken van 61 groepen als een positief resultaat worden beschouwd ten opzichte van de beoogde 100. Het verschil is weliswaar nog vrij groot, maar we dienen te bedenken dat interviews met negen wijkagenten in de drie ontbrekende gemeenten (Den Haag, Rotterdam en Nijmegen) nog niet volledig waren afgerond bij de start van de analyse. De resultaten van deze interviews zijn daarom niet meegenomen in de meeste analyses in de hoofdstukken 2 tot en met 5. Bij

het trekken van de overall conclusies over de ontwikkeling van jeugdoverlast, eerst per gemeente en daarna voor de gehele groep van gemeenten (zie tabel 2.13), is echter *wel* rekening gehouden met de resultaten van de interviews met de wijkagenten in deze 3 gemeenten. Deze overall conclusies zijn dus gebaseerd op het beeld van *alle 22 gemeenten*.

We lichten toe hoe de aantallen groepen op beide meetmomenten in de analyses zijn benaderd. Binnen de 61 groepen zijn 35 groepen die zowel op t1 (2009/2010) als t2 (2011/2012) actief waren. Deze groepen tellen zowel mee op t1 als op t2. Voor t1 ligt het aantal groepen op 52, voor t2 op 44. Op t1 hebben we dus de overlastkenmerken achterhaald van 52 groepen, op t2 van 44 groepen. Daarmee is de dekking van het totaal aantal groepen in de typologieën 'overlastgevend' en 'crimineel' respectievelijk 48% (op t1) en 65% (op t2). We lichten dit nader toe:

- Op t1 waren er binnen de 19 gemeenten in totaal 109 jeugdgroepen in de categorieën overlastgevend en crimineel geteld volgens de shortlistmethode (zie ook paragraaf 2.2). De dekking is dan 48% (52 van de 107).
- Op t2 waren er binnen de 19 gemeenten in totaal 68 jeugdgroepen in de categorieën 'overlastgevend' en 'crimineel' geteld. De dekking is dan 65% (44 van de 68).

Een responspercentage van 48% op t1 en 65% op t2 betekent dat een flink deel van alle overlastgevende en criminele groepen in de 19 gemeenten in dit onderzoek zijn meegenomen. De steekproef van n=61 is groot genoeg om op basis hiervan en in combinatie met de andere bronnen conclusies te kunnen trekken over de ontwikkeling van overlast van jeugdgroepen, de centrale onderzoeksvraag in dit onderzoek. Wel dienen we bij lezing van hoofdstuk 3 en 4 steeds te bedenken dat de beantwoording van de onderzoeksvragen over de ontwikkeling van de kenmerken van de overlast en de kenmerken van de overlastplegers is gebaseerd op relatief kleine aantallen.

Circa tweederde van de 52 groepen op t1 bestaat voor het merendeel uit Marokkaans-Nederlandse jongeren². Datzelfde geldt ook voor de 44 groepen van t2. Omdat er, zoals eerder vermeld, sprake is geweest van een enigszins selectieve steekproeftrekking op dit punt, kunnen we hieruit geen conclusies trekken over het aandeel van de Marokkaans-Nederlandse jongeren in de totale overlast van jeugdgroepen.

Afname interviews gemeenten en politie

Semi-gestructureerde interviews vormden de primaire bron voor het onderzoek. Bij deze primaire bronnen is beschikbare ondersteunende documentatie gebruikt als check op uitspraken van de respondenten. We zijn gestart met interviews met de coördinatoren van het samenwerkingsverband aanpak Marokkaans-Nederlandse risicjongeren. In sommige gemeenten is daarnaast ook nog met een tweede beleidsmedewerker gesproken.

Zoals eerder aangegeven was in Den Haag, Rotterdam en Nijmegen het onderzoek niet tijdig afgerond. De resultaten van deze gemeenten konden wat betreft de primaire bronnen dus niet meegenomen worden in de onderhavige rapportage, uitgezonderd de beoordeling van het overall beeld van de ontwikkeling van jeugdoverlast dat in paragraaf 2.7 wordt gegeven.

In totaal zijn 24 gemeentelijk respondenten in 19 gemeenten geïnterviewd. De interviews met de gemeentelijke coördinatoren hadden betrekking op:

---

² De wijkagenten kennen de groepen van nabij en weten ook wat de etnische herkomst is van de leden. Dit wordt in gemeenten of bij politie overigens niet geregistreerd.

1. de ontwikkeling van de jeugdoverlast in de gemeente,
2. het gebruik van de Beke shortlist en
3. de (extra) maatregelen die de afgelopen jaren binnen de gemeenten zijn getroffen om de overlast te doen afnemen.

Vervolgens werden binnen de 19 gemeenten in totaal 43 wijkagenten geïnterviewd (over 53 wijken en 61 jeugdgroepen). De interviews met de wijkagenten betroffen:

1. De ontwikkeling van de overlast en de overlastgevende groepen in de wijk.
2. De ontwikkeling van een of meer geselecteerde jeugdgroepen uit de steekproef.
3. De (extra) maatregelen die de afgelopen jaren zijn getroffen om de overlast te doen afnemen.

De gekozen aanpak brengt met zich mee dat in de grote gemeenten de situatie iets oppervlakkiger is bekeken vanwege vaak beperkt zicht op alle deelgemeenten/stadsdelen vanuit het centraal lokaal beleidsniveau. Het grotere aantal respondenten bij politie in deze grote gemeenten compenseert weliswaar, maar kan deze beperking niet geheel teniet doen.

Informatiepositie respondenten

Om de ontwikkeling van jeugdoverlast goed in kaart te brengen hebben we nadrukkelijk aandacht besteed aan de informatiepositie van de respondenten. Bij het bevragen van zowel gemeentelijk respondenten als wijkagenten is daarom kritisch nagevraagd op welke bronnen zij zich baseren. In slechts 4 van de 19 gemeenten beoordelen we de informatiepositie van de respondent(en) van de gemeente als zwak³, de overige 15 respondenten hebben een goede informatiepositie en baseren zich in hun antwoorden op meerdere bronnen waaronder ook relevante contacten op zowel uitvoerend, middenkader als beleidsniveau.⁴

De selectie van wijkagenten in de steekproef is grotendeels a-select uitgevoerd, maar de selectie was gericht op agenten die de groepen zelf kennen. Dit is goed gelukt, gezien het feit dat de agenten 45 van de 61 groepen goed kennen omdat ze regelmatig contact met de leden hebben. Slechts op 5 groepen was het zicht niet goed. Op de overige 11 groepen had men een redelijk goed zicht. De meeste (wijk)agenten zijn al langdurig actief in de wijk, ruim de helft werkte er al voor 2009; 73% van de agenten is sinds 2009 werkzaam in de wijk. Daarnaast is nog eens een kwart (23%) sinds 2010 in de wijk actief. Een klein deel (4%) is pas relatief kort (sinds 2011) als wijkagent in de wijk met overlastgevende of criminele jeugdgroepen werkzaam. Dit betekent dat de overgrote meerderheid van geïnterviewden een goed beeld hebben van de ontwikkeling van de impact van jeugdoverlast. Daarnaast hebben zij een goed overzicht van de maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen ter vermindering van de jongerenoverlast, en met name de intensiveringen van de aanpak sinds 2009.

---

³ Bij de vier gemeenten waar personen zijn geïnterviewd met een minder goede informatie positie, waren geen andere personen beschikbaar die vanuit hun werk voor de gemeente het overzicht hadden over de gemeentebrede ontwikkelingen in jeugdoverlast en/of konden deze in de looptijd van dit onderzoek niet worden bereikt.

Bij de presentatie van de resultaten van de analyse van de primaire bronnen hanteren we de volgende niveaus:

1. Beschrijving resultaten interviews gemeenten: n=19⁵.
2. Beschrijving resultaten op niveau van jeugdgroepen:
  - n=52 (op t1) en n=44 (op t2) als het gaat om de overlastkenmerken.
  - n=35 (op t1) en n=35 (op t2) als het gaat om het profiel van de overlastplegers. We vergelijken dan de groepen die zowel op t1 als ook op t2 overlast geven.
3. Beschrijving resultaten op niveau van wijkagenten: n=43 en op niveau wijken: n=53.

Politieregistraties overlastsituaties en cijfers uit de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM)

De centraal opgevraagde politieregistraties 'jeugdoverlast' en de gegevens uit de bevolkingsenquête naar onder meer veiligheidsbeleving van burgers door het CBS (IVM) vormen de secundaire bronnen van informatie voor het onderzoek.

Wegens technische beperkingen (overgang ander registratiesysteem) was het voor wat betreft de politieregistraties 'jeugdoverlast' niet mogelijk om het kalenderjaar 2009 als t1 mee te nemen. Voor een goede vergelijkbaarheid hebben we daarom gekozen voor een vergelijking tussen de registraties van 2010 en 2011. De registratiegegevens die in de analyse zijn betrokken hebben betrekking op de code 'jeugdoverlast' (E35). De geanalyseerde gegevens zijn geleverd via tussenkomst van de vtsPN. Het gaat hier niet alleen om incidenten, maar ook om meldingen van burgers die door de politie zijn vastgelegd en om activiteiten van surveillerende agenten gericht op jeugdgroepen. We dienen dus te bedenken dat we met dit aantal deels ook de inspanningen gericht op jeugdgroepen meten. De cijfers zijn hierdoor alleen indicatief bruikbaar⁶ voor de ontwikkeling van jeugdoverlast. We kunnen immers verwachten dat als over een langere periode wordt gemeten (in ons onderzoek: 24 maanden) een daling van het aantal registraties met een zekere mate van waarschijnlijkheid duidt op een afname van jeugdoverlast. Conclusies over een af- of toename zijn op conservatieve wijze getrokken. Dit houdt in dat van een duidelijke verandering sprake moet zijn (>10%) en dat de ontwikkeling teruggezien wordt bij vergelijking van meerdere seizoenen. Ook worden geen vergelijkingen tussen gemeenten gemaakt. We richten ons alleen op de ontwikkeling in de tijd binnen een gemeente of wijk.

Toevallige en systematische afwijkingen van de registratie ten opzichte van de werkelijkheid zijn binnen een gemeente of wijk hierbij voldoende constant verondersteld om hieruit indicaties voor de ontwikkeling van jeugdoverlast te kunnen halen die als secundaire bron bruikbaar zijn.

De IVM biedt informatie over de ontwikkeling van de perceptie van overlast. We geven de ontwikkeling weer door vergelijking van cijfers over 2009 en 2011. Voor een deel van de gemeenten waren de responscijfers binnen de IVM hoog genoeg om een vergelijking te kunnen maken op wijkniveau (en soms ook op buurtniveau). We hebben een selectie van items geanalyseerd om indicaties te krijgen voor ontwikkelingen van de beleving van burgers. Het gaat om items over onveiligheidsgevoelens, ervaren overlast van groepen jongeren, lastigvallen van mensen en vernielingen aan auto's. Ook is de aandacht die de gemeente volgens de burger heeft voor veiligheid en leefbaarheid in de analyse betrokken. Verschillen zijn steeds op significantie getoetst.

---

⁵ Voor de 19 gemeenten zijn 19 ingevulde vragenlijsten verwerkt. In een paar gemeenten zijn meerdere respondenten van de gemeente geïnterviewd. Hun antwoorden zijn verwerkt tot één score. Wanneer respondenten elkaar tegenspreken op een bepaalde vraag is 'weet niet' gescoord op deze vraag.

⁶ Politieregio's plaatsen zelf ook kanttekeningen bij het gebruik van deze cijfers. Zie hiervoor onder meer voetnoten 11 en 12 in paragraaf 2.5.

2 Ontwikkeling omvang en ernst jeugdoverlast

2.1 Inleiding

We beschrijven de ontwikkeling van de jeugdoverlast op basis van verschillende bronnen.

- *Primaire bronnen: gemeente en politie:* De resultaten in de paragrafen 2.1 tot en met 2.4 zijn gebaseerd op de primaire bronnen: 24 ambtenaren van gemeente⁷ en 43 wijkagenten. Eerst gaan we in op de algemene ontwikkeling volgens respondenten van gemeente en politie (paragraaf 2.1); daarna beschrijven we de ontwikkeling van de aantallen hinderlijke, overlastgevendende en criminele groepen volgens de shortlistmethodiek (paragraaf 2.2). Daarna geven we een beeld van de ernst van de overlast (paragraaf 2.3) en in paragraaf 2.4 geven we een samenvattend beeld op basis van de primaire bronnen.
- *Secundaire bronnen: politieregistraties en Integrale Veiligheidsmonitor CBS:* De resultaten van paragraaf 2.5 en 2.6 zijn gebaseerd op analyse van de secundaire bronnen. Deze bronnen zijn aanvullend op de primaire bronnen. In paragraaf 2.5 beschrijven we eerst de politieregistraties en daarna in paragraaf 2.6 de veiligheidsbeleving van burgers.

We sluiten af (paragraaf 2.7) met een samenvatting en overall beeld waarin alle bronnen naast elkaar worden gepresenteerd om een afgewogen oordeel te kunnen geven van de ontwikkeling van jeugdoverlast.

2.2 Ontwikkeling impact van overlast

Het zicht op de ontwikkeling van jeugdoverlast door groepen in de wijken wordt het best weerspiegeld door de mening hierover van de 43 wijkagenten. Aan hen is gevraagd om aan te geven hoe de impact van jongerenoverlast zich tussen 2009 en 2012 heeft ontwikkeld. Hierbij is aan de agenten vooraf aangegeven dat we onder impact verstaan de combinatie van omvang (aantal groepen en jongeren), frequentie (hoe vaak is er overlast), de ernst en hoe dit door burgers wordt ervaren.⁸ De 43 wijkagenten hebben een oordeel uitgesproken over in totaal 53 wijken.

Tabel 2.1: Ontwikkeling impact jongerenoverlast op de wijk (bron: agenten)

	Abs.	%
Duidelijke afname	22	42
Lichte afname	12	23
Geen duidelijk toe- of afname	11	21
Lichte toename	5	9
Duidelijke toename	3	6
Totaal	53	100*

* Door toepassing regels van afronding tellen tabellen soms niet op tot 100.

⁷ De antwoorden van deze 24 ambtenaren zijn verwerkt tot 19 ingevulde vragenlijsten. Zie ook voetnoot 5.

⁸ Door deze uitgebreide en duidelijke uitleg van het begrip 'impact' te hanteren, waarin ook het perspectief van de burger is opgenomen, kwamen agenten in enkele gevallen tot een ander oordeel dan wanneer gevraagd zou zijn naar de ontwikkeling van jeugdoverlast met alleen een uitleg wat onder 'jeugdoverlast' wordt verstaan. Door deze werkwijze is de neiging van agenten tegengegaan om hun oordeel vooral te baseren op hun corebusiness (opsporen: dus afgaan op delicten gerelateerd aan jeugdoverlast); of juist op de meldingen van burgers.

We zien dat in 42% van de 53 wijken⁹ in de steekproef sprake is van een 'duidelijke afname' van jongerenoverlast. In nog eens 23% van de wijken zien agenten een 'lichte afname' van jongerenoverlast. Deze beide categorieën gezamenlijk maken tweederde uit van het aantal respondenten van politie die van mening zijn dat de overlast is verminderd.

Een vijfde (21%) van de agenten ziet in de eigen wijk geen toe- of afname, terwijl slechts een klein deel van de respondenten van politie een 'toename' (9%) of 'duidelijke toename' (6%) ziet.

Een nuancering van deze bevindingen is de volgende. Bij doorvragen blijkt dat sommige respondenten een vermindering van de impact van overlast gepaard zien gaan met criminalisering van een deel van de overlastgevende of criminele jeugdgroep. In diverse gevallen is de prijs voor de afname van overlast een toename van het aantal door de jongeren gepleegde delicten. Soms verdwijnt een gehele groep en in andere gevallen splitsen criminele jongeren zich af van de rest van de groep.

2.3 Ontwikkeling aantal jeugdgroepen

De shortlist en kanttekeningen bij gebruik als monitorinstrument

Elk politiekorps houdt periodiek bij welke groepen jongeren in de wijken voor overlast zorgen. Dit doen ze volgens een systematiek ontwikkeld door Bureau Beke. Ze gebruiken hiervoor een signaleringsinstrument: de shortlist. We hebben gegevens uit deze metingen opgevraagd bij gemeenten. Hierbij is gevraagd naar de aantallen op twee meetmomenten: bij het begin van de intensivering van maatregelen (in 2009/2010) en daarnaast de meest recente gegevens (2011/2012). Shortlist-gegevens zijn in dit onderzoek primair gebruikt als steekproefkader voor de benadering van wijkagenten. Daarnaast is informatie over *aantallen* jeugdgroepen die uit de shortlist naar voren komen in een gemeente ook bruikbaar om een *indruk* te krijgen van de ontwikkeling van de omvang van jeugdoverlast op gemeentelijk niveau. We benadrukken dat het om niet meer dan een indruk gaat. De ontwikkeling van aantallen is op gemeentelijk niveau als indicatief te beschouwen voor de ontwikkeling van de overlast. En voor het hier te schetsen totaalbeeld in de 19 gemeenten gezamenlijk gaat het ook slechts om een indicatieve ontwikkeling. De shortlist is immers ontwikkeld voor het kunnen *signaleren* en *karacteriseren* van jeugdgroepen, om vervolgens een gerichte aanpak te kunnen vormgeven. Het instrument is niet ontwikkeld als monitoringinstrument. In de praktijk wordt het echter wel op deze manier in veel gemeenten gebruikt, we zien zelfs dat de aantallen uit de shortlist als SMART-doelstelling voor het lokaal veiligheidsbeleid gelden. Ook tijdens het onderzoek plaatsten verschillende informanten kanttekeningen bij de cijfers. Aangegeven werd dat de hoogte van de telling beïnvloed wordt door de agent die het instrument toepast. In veel gevallen wordt tegenwoordig niet door de agent alleen 'gescoord', maar zijn ook andere professionals betrokken (bijvoorbeeld van het jongerenwerk). Het is mogelijk dat aantallen soms lager uitvallen als in overleg tussen partners wordt beslist om bepaalde groepen uiteindelijk toch niet mee te tellen als jeugdgroep. Daarnaast is het aantal groepen dat men in beeld krijgt uiteraard ook afhankelijk van de investeringen die worden gepleegd om overlastgevers te leren kennen. De keuzen die hierin worden gemaakt zijn uiteraard lokaal bepaald.

Om mogelijke gevaren van het gebruik van dit instrument te ondervangen, hebben we de agenten in de steekproef de vraag gesteld of ze het beeld dat uit de shortlist naar voren komt herkennen en zo nee op welke wijze hun eigen beeld van de werkelijkheid hiervan afwijkt. Twee derde (68%) antwoordt

---

⁹ Omwille van de leesbaarheid spreken we steeds van 'wijken', hoewel soms het geografisch niveau een buurt of een stadsdeel betreft.

dat ze het beeld in grote lijnen wel herkennen, 11% denkt dat het 'echte plaatje' gunstiger uitvalt, 13% dat het juist ongunstiger is dan weergegeven met deze aantallen. Slechts 4% denkt dat het beeld onjuist is en weet niet wat de afwijking is.¹⁰

Ontwikkeling van aantallen jeugdgroepen volgens de shortlist

Het totaal aantal jeugdgroepen dat in de 19 onderzochte gemeenten door politie en gemeenten als 'hinderlijk', 'overlastgevend' of 'crimineel' werd geassocieerd is in tabel 2.2 opgenomen.

Tabel 2.2: Ontwikkeling aantal hinderlijke, overlastgevende en criminele groepen (bron: shortlistmetingen)

	2009/2010		2011/2012	
	Abs.	%	Abs.	%
Hinderlijk	191	64	125	65
Overlastgevend	72	24	46	24
Crimineel	37	12	22	11
Totaal	300	100	193	100

We zien in de tabel dat de aantallen tussen 2009/2010 en 2011/2012¹¹ flink zijn afgenomen van in totaal 300 tot 193, een afname van 36%. De trend is duidelijk waarbij de afname in alle drie categorieën ongeveer even groot is. De daling is het grootst bij criminele jeugdgroepen. Dit type groepen is gedaald van 37 naar 22 (daling van 41%). Bij de *overlastgevende* jeugdgroepen zien we een daling van 36% (van 72 naar 46) en het aantal *hinderlijke* groepen gaat van 191 naar 125 (min 35%). De hiervoor beschreven kanttekeningen in acht nemende kunnen we uit deze cijfers wel een indicatie afleiden voor een mogelijke daling van het aantal jeugdgroepen.

Na het overall beeld schetsen we nu de aantallen per gemeente. In het onderstaande overzicht zijn deze tellingen weergegeven. Ten overvloede vermelden we dat de aantallen van gemeenten onderling *niet* te vergelijken zijn. Relatief lage of hoge aantallen groepen voor gemeenten 'van een bepaalde grootte' zijn dus ook daaraan gekoppeld en zijn niet de enige bron van informatie over de omvang van overlastproblemen.

¹⁰ En 4% zegt 'weet niet'.

¹¹ De peildata verschillen per gemeente.

Tabel 2.3: Ontwikkeling aantallen jeugdgroepen naar soort en gemeente¹²

	Totaal		Hinderlijk		Overlastgevend		Crimineel	
	2009/ 2010	2011/ 2012	2009/ 2010	2011 2012	2009/ 2010	2011/ 2012	2009/ 2010	2011/ 2012
Amsterdam	38	21	19	8	10	11	9	2
Rotterdam	Bij het sluiten van de dataverzameling waren deze aantallen nog niet bekend							
Utrecht	49	36	26	17	15	9	8	10
Den Haag	Bij het sluiten van de dataverzameling waren deze aantallen nog niet bekend							
Gouda	23	10	17	5	3	4	3	1
Eindhoven	29	21	18	17	9	3	2	1
Tilburg*	Nb*	Nb	Nb	Nb	2	1	1	0
Leiden	12	5	8	5	3	0	1	0
Den Bosch	16	15	12	11	1	2	3	2
Amersfoort	21	15	11	10	9	5	1	0
Roosendaal	12	7	7	4	3	2	2	1
Helmond	22	9	16	7	3	2	3	0
Nijmegen	Bij het sluiten van de dataverzameling waren deze aantallen nog niet bekend							
Zeist	10	3	7	2	2	0	1	1
Veenendaal	6	5	4	5	2	0	0	0
Ede	13	5	8	5	4	0	1	0
Lelystad	7	3	6	3	1	0	0	0
Schiedam	9	9	8	8	1	1	0	0
Culemborg	10	7	8	6	1	0	1	1
Gorinchem	12	7	11	6	1	1	0	0
Oosterhout	5	11	3	5	1	5	1	1
Maassluis	3	3	2	1	1	0	0	2

* prioriteit ligt bij overlastgevendende en criminele groepen, zicht op hinderlijke is beperkt; 'Nb': niet bekend.

Ontwikkeling van aantallen volgens respondenten van gemeente

We hebben de respondenten van de gemeenten (n=19) gevraagd hoe ze zelf de ontwikkeling van de aantallen jeugdgroepen in de gemeente beoordelen (tabel 2.4).

¹² De gemeente zijn in de tabel geordend naar categorieën van stedelijkheid. Dit is een door CBS gehanteerde classificatie van gemeenten op grond van de omgevingsadressendichtheid van gemeenten. De volgende klassen worden onderscheiden: Zeer sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 2500 of meer); Sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1500 tot 2500); Matig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1000 tot 1500); Weinig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 500 tot 1000); Niet-stedelijk (omgevingsadressendichtheid van minder dan 500). De indeling zoals deze hier is gebracht is gebaseerd op de CBS-gegevens van 2011.

Tabel 2.4 : Ontwikkeling in aantal overlastveroorzakende jeugdgroepen (bron: respondenten gemeente)

	Beoordeling Alle jeugdgroepen		Beoordeling groepen met minstens de helft Marokkaans-Nederlandse jongeren	
	Abs.	%	Abs.	%
Duidelijke afname	10	53	4	21
Lichte afname	6	32	4	21
Geen duidelijk toe- of afname	2	11	6	32
Lichte toename	1	5	1	5
Duidelijke toename	-	0	-	0
Weet niet	-	0	4	21
Totaal	19	100	19	100

Volgens een overgrote meerderheid (85%) van de geïnterviewde medewerkers van de gemeenten zijn de aantallen overlastgevende jeugdgroepen in hun gemeente afgenomen. Onder hen constateert meer dan de helft (53%) zelfs een 'duidelijke afname', terwijl een derde (32%) van de geïnterviewden spreekt van een 'lichte afname'. Twee geïnterviewden (11%) zien geen duidelijke ontwikkeling en één respondent constateert een lichte toename. In geen enkele gemeente is volgens de respondenten van gemeente sprake van een duidelijke toename.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

We hebben ook de vraag voorgelegd hoe de ontwikkeling van aantallen wordt beoordeeld als alleen gekeken wordt naar groepen die voor minstens de helft uit jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond bestaan. Deze gegevens worden doorgaans niet geregistreerd; er zijn geen cijfers over beschikbaar. Uit de interviews komt dan eveneens het beeld naar voren dat sprake is van een daling van aantallen, zij het dat de ontwikkeling minder sterk is. In totaal 42% ziet een duidelijke of lichte afname van aantallen terwijl dit percentage voor alle jeugdgroepen op 85% ligt. De helft van de respondenten ziet geen duidelijke trend in de ontwikkeling van het aantal overlastgevende jeugdgroepen die voor het merendeel bestaan uit Marokkaans-Nederlandse jongeren. Deze categorie bestaat uit 32% die vindt dat niet van een toe- of afname gesproken kan worden en 18% die aangeeft het niet te weten; 5% vindt dat het aantal groepen met Marokkaans-Nederlandse jongeren is toegenomen. We kunnen hieruit de voorzichtige conclusie trekken dat de problemen met Marokkaans-Nederlandse jongeren die overlast veroorzaken hardnekkiger zijn dan gemiddeld genomen. Toch is er wel een duidelijke indicatie dat ook onder Marokkaans-Nederlandse jeugdgroepen sprake is van een daling van het aantal groepen.

2.4 Ontwikkeling ernst van overlast

Een afname van het aantal overlastgevende groepen betekent niet zonder meer dat daarmee ook de ernst van de veroorzaakte overlast door jongerengroepen in de gemeente afnam. Ook hierover zijn de gemeentelijke respondenten (n=19) bevestigd.

Tabel 2.5: Ontwikkeling ernst jongerenoverlast (bron: respondenten gemeente)

	Beoordeling alle jeugdgroepen		Beoordeling groepen met minstens de helft Marokkaans-Nederlandse jongeren	
	Abs.	%	Abs.	%
Duidelijke afname	7	37	5	26
Lichte afname	6	32	3	16
Geen duidelijk toe- of afname	3	16	4	21
Lichte toename	2	11	2	11
Duidelijke toename	0	0	0	0
Weet niet	1	5	5	26
Totaal	19	100	19	100

Over het geheel genomen heeft men een positief oordeel wat betreft de ontwikkeling van de ernst van overlast: 69 procent van alle respondenten is positief over de ontwikkelingen in de eigen gemeente; zij zien een lichte of duidelijke afname van de ernst van overlastproblemen. Van een expliciete toename van de ernst van de problematiek is volgens slechts 2 van de 19 respondenten sprake, waarbij men de mate van toename typeert als 'licht' en niet als 'duidelijk'. Verder wordt in 3 gemeenten geen trend gezien in de ontwikkeling van de ernst van jeugdoverlast. Uit de interviews met betrekking tot deze 5 gemeenten waar geen positieve trend wordt gezien blijkt bij verder doorvragen dat jongeren bijvoorbeeld niet meer als groep actief zijn in de wijk maar wel als individuen of in kleinere groepen. Ook komt het voor dat de overlast zich heeft verplaatst naar een ander deel van de stad, bijvoorbeeld het stadscentrum.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicojongeren

Bij het oordeel over de ontwikkeling van de ernst van overlast veroorzaakt door jeugdgroepen die voor minimaal de helft bestaan uit Marokkaans-Nederlandse jongeren, zien we dezelfde trend. Wel is het aandeel van de respondenten dat een afname ziet enigszins lager: een kwart (26%) ziet een 'duidelijke afname' en 16% een 'lichte afname'. Een vijfde van de respondenten (21%) ziet geen trend terwijl 11% aangeeft dat sprake is van een 'lichte toename'. Een kwart (26%) weet het niet.

2.5 Samenvattend beeld primaire bronnen

Het beeld dat de respondenten van de gemeenten hebben van de ontwikkeling van omvang en ernst van overlast van jeugdgroepen is in dit onderzoek naast de beoordeling van agenten gelegd. Verder is door het opvragen van relevante rapporten, beleidsstukken en evaluaties ook nagegaan in hoeverre er gedegen ondersteuning bestaat van het oordeel van respondenten. Deze eerste cross-check van bronnen is noodzakelijk omdat in dit onderzoek in korte tijd voor alle gemeenten is getracht een adequaat beeld van de ontwikkeling van overlast te krijgen. Het onderzoek is in kort tijdsbestek uitgevoerd en hoewel de respondenten van de gemeenten vanzelfsprekend zullen proberen een adequaat beeld te geven, is de beoordeling van de ontwikkeling door deze respondenten van gemeente niet 'onverdacht'. Het zijn professionals die zelf (soms al jaren) meewerken aan de aanpak en daarmee geen 100% objectieve bronnen van informatie. We geven in de tabel hieronder weer wat het samenvattend beeld van primaire bronnen oplevert.

Tabel 2.6: Beoordeling ontwikkeling jeugdoverlast – combinatie van primaire bronnen

	Abs.	%
Zowel gemeente als (meerderheid van) agenten: afname. Er is (enige) ondersteuning in de documentatie	8	42
Zowel gemeente als (meerderheid van) agenten: afname. Er is geen ondersteuning in de documentatie	4	21
Er is een gemengd beeld, respondenten met goede informatiepositie geven afname aan. Er is geen ondersteuning in de documentatie	1	5
Gemengd beeld	6	32
Totaal	19	100

We zien dat de ontwikkeling, ook als we rekening houden met hetgeen als ondersteuning uit de aangeleverde documentatie naar voren komt, blijft wijzen in de richting van een afname van overlast. In bijna de helft (42%) van de gemeenten wijzen de primaire bronnen vrij unaniem in de richting van een afname. In een vijfde van de gevallen zijn weliswaar gemeente en een steekproef van wijkagenten het erover eens, maar is hiervoor geen ondersteuning te vinden in evaluaties of andere documenten. In een flinke minderheid (32%) van de gemeenten is het beeld gemengd.

2.6 Politieregistraties van jeugdoverlast

De analyse van de ontwikkeling van aantallen politieregistraties van jeugdoverlast is gericht op de jaren 2010 en 2011. Deze periode biedt het meest adequate beeld omdat vóór 2010 werd gewerkt met een ander registratiesysteem. De aantallen kunnen zowel betrekking hebben op incidenten rondom jeugdoverlast, meldingen van burgers die door politie zijn vastgelegd, als activiteiten van surveillerende (wijk)agenten gericht op jeugdgroepen. Deze zaken worden vastgelegd in de registratiecode E35 ('overlast jeugd'). We doen de analyse in twee stappen:

1. Eerst bekijken we de aantallen op gemeenteniveau: alle wijken en alle jeugdgroepen zijn hierin opgenomen.
2. Vervolgens bekijken we de aantallen op wijkniveau: we zoomen in op wijken met *overlastgevende* en *criminele* groepen.

Ontwikkelingen op gemeenteniveau

We schetsen eerst de ontwikkeling van aantallen politieregistraties in 22 gemeenten waarbij we per gemeente niet alleen beide jaren hebben vergeleken maar ook steeds hebben gekeken of de verschillen tussen jaren in hetzelfde seizoen hetzelfde beeld opleveren. We spreken alleen van een daling of stijging als we dit beeld bevestigd zien in meerdere seizoenen en als de verandering substantieel is (>10%). In andere gevallen wordt een cijfer dat lijkt te duiden op een stijging/daling in de conclusie afgezwakt naar een 'lichte' stijging/daling; of bij een inconsistent beeld van verschillende seizoenen concluderen we dat er geen duidelijke trend te zien is. De cijfers zijn slechts indicatief bruikbaar, we verwijzen voor kanttekeningen naar paragraaf 1.2 waarin deze cijfers nader zijn toegelicht.

Tabel 2.7: Ontwikkeling aantallen registraties jeugdoverlast op gemeenteniveau (2010 en 2011)

	Registraties jeugd-overlast 2010	Registraties jeugd-overlast 2011	Ontwikkeling aantallen 2010 en 2011	Conclusie na correctie seizoensanalyse	Opmerking ¹³
's-Gravenhage	1.220	1.012	-17%	Lichte daling	Lager in jan– aug '11
's-Hertogenbosch	1.357	1.198	-12%	Geen duidelijke trend	Enigszins lager sept-dec '11
Amersfoort	1.238	1.150	-7%	Geen duidelijke trend	Geen opmerkingen
Amsterdam ¹⁴	1.462	1.699	16% ¹³	Geen duidelijke trend	Consistent beeld
Culemborg	310	181	-42%	Lichte daling	Duidelijk lager alleen in jan-apr '11
Ede	607	519	-15%	Geen duidelijke trend	Wisselend beeld
Eindhoven	1.851	1.480	-20%	Lichte daling	Lager met name in sept-dec '11
Gorinchem	475	424	-11%	Lichte daling	Consistent beeld
Gouda	997	1.014	2%	Geen duidelijke trend	Geen opmerkingen
Helmond	637	451	-29%	Lichte daling	Lager met name in sept-dec '11
Leiden	1.071	841	-22%	Lichte daling	Lager met name in jan-sept '11
Lelystad	219	144	-34%	Daling	Lager met name in jan-aug '11
Maassluis	286	219	-23%	Daling	Consistent beeld
Nijmegen	1.347	961	-29%	Lichte daling	Geen ontwikkeling in sept-dec '11
Oosterhout	291	217	-25%	Lichte daling	Lager met name in jan-sept '11
Roosendaal	410	443	8%	Geen duidelijke trend	In mei-aug '11 hoger
Rotterdam	3.753	2.608	-31%	Daling	Flink lager in zomer '11
Schiedam	624	481	-23%	Daling	Consistent beeld
Tilburg	884	939	6%	Geen duidelijke trend	Enigszins hoger in sept-dec '11
Utrecht ¹²	2.543	2.484	-2% ¹⁵	Geen duidelijke trend	Wisselend beeld
Veenendaal	663	419	-37%	Daling	Consistent beeld
Zeist	439	365	-17%	Geen duidelijke trend	In jan-apr '11 lager
Totaal	54.728	45.956	-17%		

¹³ De opmerkingen hebben steeds betrekking op de consistentie van het gesignaleerde patroon. Steeds zijn vier-maandsperiodes vergeleken tussen 2010 en 2011.

¹⁴ Amsterdam is de enige gemeente met een toename van registraties jeugdoverlast in code E35 van meer dan 10%, dit is de grens om te spreken van een 'stijging' of 'daling'. Maar ondanks de stijging met 18% in het aantal registraties van jeugdoverlast in code E35 concluderen we toch dat van een duidelijke trend in Amsterdam geen sprake is. Reden hiervoor is het feit dat door de politie Amsterdam verstrekte aanvullende meldkamergegevens juist duiden op een *lichte daling* (-7%) van jeugdoverlast. We hebben het gebruik van een aanvullende secundaire bron voor deze gemeente toegelaten omdat het de enige gemeente betreft waar aanvankelijk van een stijging in de politieregistraties sprake zou zijn.

¹⁵ Politie Utrecht wijst op wisselende aantallen onderregistratie in de code 'jeugdoverlast' (wisselende aantallen komen ten onrechte terecht in de code 'overlast algemeen') en de resulterende beperkte betrouwbaarheid. Ook wijst ze op de invloed van een mogelijke trendbreuk in code E35 door een in juli 2011 ingevoerde koppeling (van het systeem i3S aan GMS). De invloed hiervan op de hier getrokken conclusie ('geen duidelijke trend') is echter beperkt. Dit komt door de voor elke gemeente uitgevoerde analyse per seizoen. De verbeterde registratiediscipline per eind 2011 betekent voor Utrecht mogelijk wel dat de gelijkblijvende aantallen juist wijzen in de richting van een daling van het werkelijk aantal *incidenten* jeugdoverlast. We hebben echter te weinig gegevens om dit hard te maken.

Gemiddeld is in de 22 gemeenten het aantal registraties van jeugdoverlast gedaald met 16,5%. We zien dat de percentages die de ontwikkeling tussen 2010 en 2011 aangeven in de meeste gevallen liggen tussen circa -15% en -35% (17 gemeenten). Als we het patroon nader analyseren, zien we in meer dan de helft van de gemeenten (13 gemeenten) een daling. Hierbij gaat het in 5 gemeenten om een vrij duidelijke daling en in 8 gemeenten betreft het een lichte daling. In 1 gemeente (Amsterdam) lijkt sprake van een stijging (hetgeen wordt weersproken aanvullend door Amsterdam geleverde meldkamergegevens die juist duiden op een daling met 7% in deze gemeente, zie ook voetnoot 13). De overige 8 gemeenten laten geen duidelijk trend zien.

Ontwikkelingen registraties jeugdoverlast in buurten en wijken

We zoomen vervolgens in op wijkniveau¹⁶. Hierbij kijken we nu specifiek naar *de wijken met jeugdgroepen* (shortlisttypen: 'overlastgevend' en 'crimineel'). Van bijna de helft (9 van de 22 gemeenten) hebben we deze gegevens geleverd gekregen. In deze respons is 1 van de G4-steden vertegenwoordigd. In de tabel geven we de aantallen per jaar en maken per gemeente de balans op door de wijken waar een ontwikkeling te zien is tegen elkaar af te zetten. De wijken die in de steekproef zijn opgenomen zijn **vetgedrukt** (in deze wijken is een agent geïnterviewd).

Eerst kijken we of het beeld in de wijk(en) met jeugdgroepen in grote lijnen hetzelfde of een ander beeld oplevert dan de analyse op gemeentenniveau. We zien in de tabel 2.8 dat in 8 gemeenten dat het beeld op wijkniveau overeenkomt met de ontwikkeling van het gemeentelijk totaal. In 1 gemeente is de ontwikkeling in de wijken juist anders: in Gouda is het aantal registraties in de gemeente vrijwel gelijk gebleven, maar in alle drie wijken met jeugdgroepen is juist een daling te zien (tussen 12% en 28%).

Als we vervolgens alle wijken bij elkaar nemen, zien we verder in de tabel 2.8 dat er in 20 wijken met jeugdgroepen sprake is van een daling van registraties jeugdoverlast; in 2 wijken blijft het aantal (vrijwel) gelijk; en in 3 wijken lijkt op grond van het aantal registraties sprake van een toename van jeugdoverlast.¹⁷

---

¹⁶ Let op: omwille van de leesbaarheid spreken we hier van wijkniveau. In een beperkt aantal gemeenten gaat het om buurten of juist stadsdelen. In de uitgebreide onderzoeksverantwoording in bijlage I is dit onderscheid toegelicht.

¹⁷ Deze gegevens geven ook een indicatie voor de representativiteit van de steekproef van agenten. Als we de ontwikkeling beschouwen in alleen de 19 hierboven opgenomen wijken die in de steekproef zijn opgenomen (deze zijn vet in de tabel) zien we dat er sprake is van een toename in 15 wijken (79%); in 2 wijken (10%) blijven de registraties jeugdoverlast op ongeveer hetzelfde niveau en in 2 wijken (10%) zien we een afname. Dit beeld komt redelijk overeen met het beeld in alle 25 wijken waarvan registratiegegevens op wijkniveau zijn geleverd. In de steekproef waar agenten zijn geïnterviewd zijn wijken met een toename van het aantal registraties licht ondervetegenwoordigd (11% tegen 20%) hetgeen betekent dat het beeld dat uit de steekproef naar voren komt in werkelijkheid wellicht iets minder positief kan zijn.

Tabel 2.8: Ontwikkeling politieregistraties jeugdoverlast in wijken met jeugdgroepen

	Registraties jeugd- overlast 2010	Registraties jeugd- overlast 2011	Ontwikkeling aantallen 2010 en 2011	Aantal wijken met daling (> -10%)	Aantal wijken gelijk (marge +/- 10%)	Aantal wijken met stijging (> +10%)
's-Gravenhage	1.220	1.012	-17%	2	0	0
Bureau Beresteinlaan	114	89	-12%			
Bureau De Heemstraat	90	77	-14%			
's-Hertogenbosch	1.357	1.198	-12%	3	1	2
Noord	277	218	-21%			
West	190	177	-7%			
Maaspoort	199	150	-25%			
<i>Engelen</i>	30	54	+80%			
<i>Rosmalen-Noord</i>	78	101	+29%			
<i>Zuid</i>	178	154	-14%			
Culemborg	310	181	-42%	1	0	0
Terweijde	70	36	-49%			
Eindhoven	1.851	1.480	-20%	3	1	0
Centrum	66	69	+5%			
<i>Strijp</i>	155	119	-23%			
Woensel-Noord	942	668	-29%			
<i>Woensel-Zuid</i>	276	245	-11%			
Gorinchem	475	424	-11%	1	0	0
Haarwijk	89	67	-25%			
Gouda	997	1.014	2%	3	0	0
Kort Akkeren	120	96	-20%			
Oosterwei	43	31	-28%			
Goverwelle	227	200	-12%			
Helmond	637	451	-29%	2	0	0
Helmond-Centrum	264	216	-18%			
Helmond-West	263	130	-49%			
Leiden	1.071	841	-22%	3	0	1
Hoge Mors (062)	67	34	-49%			
De Kooi (032)	55	36	-35%			
Noorderkwartier (031)	38	29	-24%			
<i>Merenwijk/Slaaghwijk(080)</i>	50	57	+14%			
Nijmegen	1.347	961	-29%	2	0	0
Hatert	76	57	-25%			
Neerbosch-Oost	88	77	-13%			
Totaal	54.728	45.956	-17%	20	2	3

2.7 Integrale veiligheidsmonitor (IVM): de veiligheidsbeleving van burgers

De Integrale Veiligheidsmonitor van het CBS¹⁸ biedt zicht op de beleving door burgers van leefbaarheid en veiligheid in de gemeente en in de eigen buurt. In dit onderzoek zijn de resultaten vergeleken van de jaren 2009 en 2011. We beschrijven de ontwikkeling tussen 2009 en 2011 op gemeenteniveau.¹⁹ Voor vijf gemeenten zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om deze vergelijking te kunnen maken.²⁰

De gegevens in deze paragraaf zijn alle gebaseerd op data uit de Integrale Veiligheidsmonitor. Doordat verschillende keuzen mogelijk zijn bij de analyse (selectie van indicatoren, verschillende meetmomenten) is het mogelijk dat eigen gemeentelijke analyses en rapportages een ander beeld laten zien. We gaan ervan uit dat deze mogelijke verschillen tot het minimum beperkt blijven omdat de onderzoekers via Bureau Veiligheidsmonitor op exact dezelfde wijze gemeentelijke gegevens beschikbaar hebben gekregen als de respectievelijke gemeenten zelf.

Omdat de grootte van steekproeven sterk verschilt zowel tussen gemeenten als soms ook tussen de beide jaren, hebben we de verschillen tussen 2009 en 2011 steeds getoetst op significantie ($p < 0,05$). Alleen significante verschillen worden als zodanig beschreven. Ook de landelijke ontwikkeling is in de tabellen opgenomen, hoewel we hieraan in de beschrijving alleen zijdelings aandacht besteden. Het gaat immers om het constateren van eventuele verbeteringen in de gemeenten zelf.²¹ We zien in deze en volgende tabellen steeds dat in de meeste gemeenten geen sprake is van een verandering. We kijken steeds voor de afzonderlijke items in welke gemeenten verbeteringen en in welke een verslechtering te zien is. We sluiten af met het overall beeld door per gemeente te kijken naar welke kant de balans uitslaat als alle items worden overzien.

We geven in tabel 2.9 de ontwikkeling van de veiligheidsbeleving weer. Als we 2009 en 2011 vergelijken zien we in de tabel het resultaat. Onderliggende cijfers vindt u in de tabellen in de bijlage. In tabel 2.9 zien we in welke gemeenten er sprake is van een positieve dan wel negatieve ontwikkeling wat betreft de gevoelens van onveiligheid bij burgers als we 2011 en 2009 vergelijken. We noemen hier steeds alleen de gemeenten waar sprake is van een verandering. Overige gemeenten waar geen veranderingen te zien zijn, of waarvan geen gegevens vanuit de IVM beschikbaar zijn voor beide jaren laten we in de tekst buiten beschouwing.

---

¹⁸ De Integrale Veiligheidsmonitor biedt vergelijkbare cijfers voor veel Nederlandse gemeenten. In dit onderzoek dat binnen kort tijdsbestek werd uitgevoerd is geen gebruik gemaakt van andere bij de gemeente beschikbare cijfers over de veiligheidsbeleving. Sommige gemeenten beschikken mogelijk over zelf verzamelde cijfers die kunnen afwijken van de hier gepresenteerde cijfers van het CBS.

¹⁹ Doordat bij levering van alle gegevens op wijkniveau veel verschillende organisaties betrokken waren is bewerking en analyse zowel te tijdsintensief als niet tijdig beschikbaar voor deze rapportage.

²⁰ Dit zijn de gemeenten Gouda, Gorcum, Culemborg, Lelystad en Roosendaal. Er zijn kosten verbonden aan deelname aan de IVM, dit kan de reden zijn geweest dat een gemeente niet of slechts gedeeltelijk heeft deelgenomen.

²¹ Burgers hebben er immers weinig boodschap aan als een eventuele verslechtering gelijk op gaat met het landelijk gemiddelde.

Tabel 2.9: Gevoelens van onveiligheid (algemeen en in eigen buurt): vergelijking van 2011 en 2009

Vergelijking 2011 en 2009	Gevoel van onveiligheid algemeen (% 'ja')	Mate onveilig voelen algemeen (% 'vaak')	Gevoel van onveiligheid eigen buurt (% 'ja')	Mate onveilig voelen algemeen (% 'vaak')
Positieve ontwikkeling	1 gemeente: Ede	3 gemeenten: Amersfoort Leiden Amsterdam	0 gemeenten	2 gemeenten: Amsterdam Leiden
Negatieve ontwikkeling	3 gemeenten: Leiden Nijmegen Rotterdam	4 gemeenten: Den Haag Ede Rotterdam Tilburg	2 gemeenten: Veenendaal Nijmegen	2 gemeenten: Maassluis Oosterhout
Gelijk gebleven	13 gemeenten: Amersfoort Oosterhout Amsterdam Schiedam Den Bosch Tilburg Den Haag Utrecht Eindhoven Veenendaal Helmond Zeist Maassluis	5 gemeenten: Eindhoven Helmond Nijmegen Schiedam Den Bosch Utrecht	13 gemeenten: Amersfoort Maassluis Amsterdam Oosterhout Den Haag Rotterdam Den Bosch Schiedam Ede Tilburg Eindhoven Utrecht Helmond Zeist Leiden	10 gemeenten: Den Bosch Veenendaal Ede Zeist Eindhoven Helmond Nijmegen Schiedam Tilburg Utrecht
Onvoldoende gegevens/ onbekend	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad	7 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Maassluis Gouda Oosterhout Lelystad	8 gemeenten: Amersfoort Lelystad Culemborg Maassluis Gorinchem Oosterhout Gouda Roosendaal

Eerst kijken we naar het percentage burgers dat aangeeft zich 'wel eens' onveilig te voelen. In 1 gemeente (Ede) is hier sprake van een verbetering terwijl in 3 gemeenten (Leiden, Nijmegen, Rotterdam) meer mensen zich onveilig zijn gaan voelen. Als wordt gekeken naar het aandeel van de burgers dat aangeeft zich 'vaak onveilig' te voelen dat zien we hierin een verbetering in Amersfoort, Amsterdam en Leiden. Hier is in Ede juist een verslechtering opgetreden, alsmede in Den Haag, Rotterdam en Tilburg. Vervolgens kijken we naar de onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt. Dit is afgenomen in geen van de gemeenten, terwijl in Veenendaal en Nijmegen meer burgers aangeven zich 'wel eens' onveilig te voelen in de eigen buurt. In Amsterdam en Leiden voelen minder burgers zich 'vaak onveilig' in de eigen buurt (verbetering), terwijl in Maassluis en Oosterhout juist sprake is van een verslechtering op dit item.

Al met al zien we op deze 4 items dat er meer gemeenten zijn met een negatieve dan met een positieve ontwikkeling. We gaan in de volgende tabel in op het ervaren van jeugdoverlast en overlast door vernielingen aan auto's.

Tabel 2.10 Ervaren van jongerenoverlast en vernielingen aan auto's: vergelijking van 2011 en 2009

Vergelijking 2011 en 2009	<i>Overlast van groepen jongeren (% 'komt vaak voor')</i>	<i>Belangrijkste buurtprobleem is: Overlast van groepen jongeren (%)</i>	<i>Beschadiging of vernieling aan auto's en diefstal (% 'komt vaak voor')</i>	<i>Belangrijkste buurtprobleem is: Beschadiging of vernieling aan auto's en diefstal (%)</i>
Positieve ontwikkeling	2 gemeenten: Amersfoort Ede	5 gemeenten: Amersfoort Zeist Den Haag Eindhoven Schiedam	3 gemeenten: Ede Eindhoven Veenendaal	6 gemeenten: Amsterdam Rotterdam Ede Tilburg Eindhoven Leiden
Negatieve ontwikkeling	1 gemeenten: Maassluis	1 gemeenten: Tilburg	0 gemeenten	1 gemeenten: Schiedam
Gelijk gebleven	14 gemeenten: Amsterdam Rotterdam Den Haag Schiedam Den Bosch Tilburg Eindhoven Utrecht Helmond Veenendaal Leiden Zeist Nijmegen Oosterhout	11 gemeenten: Amsterdam Nijmegen Den Bosch Oosterhout Ede Rotterdam Helmond Utrecht Leiden Veenendaal Maassluis	14 gemeenten: Amersfoort Nijmegen Amsterdam Oosterhout Den Haag Rotterdam Den Bosch Schiedam Helmond Tilburg Leiden Utrecht Maassluis Zeist	10 gemeenten: Amersfoort Nijmegen Den Haag Oosterhout Den Bosch Utrecht Helmond Veenendaal Maassluis Zeist
Onvoldoende gegevens/ onbekend	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad

We zien dat in 2 gemeenten er tussen 2011 en 2009 sprake is van een afname van het percentage burgers dat vindt dat overlast van jeugdgroepen 'vaak voorkomt' (Amersfoort en Ede). In Maassluis neemt dit juist toe. In 5 gemeenten is er in 2011 een verbetering te zien ten opzicht van 2009 als we kijken naar het percentage burgers dat 'jongerenoverlast' het belangrijkste buurtprobleem noemt. Het gaat om de gemeenten Amersfoort, Den Haag, Eindhoven, Schiedam en Zeist. In Tilburg zien we op dit item een negatieve ontwikkeling. Bij de laatste twee items over 'beschadiging of vernieling aan auto's' zien we in respectievelijk 3 en 6 gemeenten een positieve ontwikkeling. In zowel Ede als Eindhoven scoren beide items een positieve ontwikkeling. Verder laten de gemeenten Veenendaal, Amsterdam, Leiden, Rotterdam en Tilburg een positieve ontwikkeling zien op een van beide items. Alleen in Schiedam neemt het percentage burgers toe dat 'beschadiging of vernieling van auto's' het belangrijkste buurtprobleem noemt.

Al met al zien we op deze vier items een beeld dat tegengesteld is aan de hiervoor besproken items over gevoelens van onveiligheid. We zien al met al dat er duidelijk meer gemeenten zijn met een positieve ontwikkeling: veel gemeenten (steeds tussen 2 en 6 gemeenten) scoren in 2011 beter dan in 2009.

Bij tabel 2.11 tenslotte gaat het om het lastig gevallen worden en de aandacht van de gemeente voor leefbaarheid. We vergelijken weer 2011 met 2009 om na te gaan of we een positieve of negatieve ontwikkeling zien (onderliggende cijfers vindt u in de tabellen in de bijlage).

Tabel 2.11: Lastigvallen van mensen en aandacht voor leefbaarheid en veiligheid: vergelijking van 2011 en 2009

Vergelijking 2011 en 2009	<i>Mensen die op straat worden lastig gevallen (% 'komt vaak voor')</i>	<i>Vrouwen die ongewenst aandacht krijgen (% 'komt vaak voor')</i>	<i>Gemeente heeft aandacht voor leefbaarheid en veiligheid (% '(helemaal) mee eens')</i>
Positieve ontwikkeling	0 gemeente:	0 gemeenten:	2 gemeenten: Nijmegen Utrecht
Negatieve ontwikkeling	3 gemeenten: Den Haag Eindhoven Utrecht	3 gemeenten: Nijmegen Rotterdam Utrecht	1 gemeente: Ede
Gelijk gebleven	13 gemeenten: Amersfoort Nijmegen Amsterdam Oosterhout Den Bosch Rotterdam Ede Schiedam Helmond Tilburg Leiden Veenendaal Maassluis	14 gemeenten: Amersfoort Leiden Amsterdam Maassluis Den Haag Oosterhout Den Bosch Schiedam Ede Tilburg Eindhoven Veenendaal Helmond Zeist	8 gemeenten: Amsterdam Oosterhout Den Haag Rotterdam Den Bosch Tilburg Eindhoven Helmond
Onvoldoende gegevens/ onbekend	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad	5 gemeenten: Culemborg Roosendaal Gorinchem Gouda Lelystad	10 gemeenten: Amersfoort Leiden Culemborg Maassluis Gorinchem Schiedam Gouda Veenendaal Lelystad Zeist

Het lastig vallen van mensen op straat en het nakijken of maken van opmerkingen naar vrouwen op straat zijn ook belangrijke vormen van overlast gerelateerd aan jeugdgroepen. In geen van de gemeenten zien we een ontwikkeling in positieve richting op deze items. Op beide items is in 3 gemeenten sprake van een verslechtering. In 2011 vinden meer burgers dat dit 'vaak voorkomt' dan in 2009. Het bij het item 'lastigvallen van mensen' betreft dit de gemeenten Den Haag, Eindhoven en Utrecht. Op het item 'vrouwen krijgen ongewenst aandacht' gaat het om de gemeenten Nijmegen, Rotterdam en Utrecht. Als laatste kijken we naar de ontwikkeling van het percentage burgers dat vindt dat de gemeente aandacht heeft voor leefbaarheid en veiligheid. In 2 gemeenten is het percentage dat deze mening heeft gestegen tussen 2009 en 2011: dit is dus een verbetering. In slechts 1 gemeente (Ede) is dit percentage juist gedaald. We zien dat de balans hier licht negatief te noemen is.

Tot slot presenteren we per gemeente de ontwikkeling op de vier belangrijkste items. Zodoende ontstaat de mogelijkheid om per gemeente aan te geven of er overwegend een verbetering of verslechtering is opgetreden tussen 2009 en 2011 in de beleving van burgers.

Tabel 2.12: Overzicht van alle indicatoren veiligheidsbeleving burgers plus overall beeld.

	Ontwikkeling tussen 2009 en 2011 op vier indicatoren ²² veiligheidsbeleving burgers				Overall beeld veiligheidsbeleving burgers
	Gevoel van onveiligheid	Beleving overlast jeugdgroepen	Beleving lastigvallen op straat	Beleving inspanningen gemeente	
Amersfoort	+	+	0	niet bekend	+
Amsterdam	+	0	0	0	+
Den Haag	-	+	-	0	-
Ede	0	+	0	-	0
Eindhoven	0	+	-	0	0
Helmond	0	0	0	0	0
Leiden	0/+	0	0	niet bekend	0
Maassluis	0	-	0	niet bekend	-
Nijmegen	-	0	-	+	-
Oosterhout	0	0	0	0	0
Rotterdam	-	0	-	0	-
Schiedam	0	+	0	niet bekend	+
Den Bosch	0	0	0	0	0
Tilburg	-	-	0	0	-
Utrecht	0	0	-	+	0
Veenendaal	-	0	0	niet bekend	-
Zeist	0	+	-	niet bekend	0

Deze samenvattende tabel laat zien dat de veiligheid in de beleving van burgers in 6 gemeenten lijkt te zijn verslechterd; in 8 gemeenten is geen duidelijke ontwikkeling te zien; en in 3 gemeenten zijn er indicaties voor verbetering van de veiligheid in de beleving van de burgers. De balans wat betreft de beleving van burgers lijkt dus niet in positieve richting te wijzen.

2.8 Samenvatting en overall-beeld

De primaire bronnen die in dit onderzoek zijn geraadpleegd, wijzen duidelijk in de richting van een afname van jongerenoverlast. In vier op de tien wijken (42%) in de steekproef zien wijkagenten die de jeugdgroepen van dichtbij kennen een duidelijke afname in hun wijk. In nog eens 23% zien deze wijkagenten een lichte afname in de periode 2009 - 2012. Ambtenaren van gemeenten zien dezelfde trend. Als we beide bronnen combineren en ook nagaan of er in documentatie gedegen ondersteuning te vinden is, dan blijft een constatering in de richting van een afname duidelijk overeind staan. In 8 van 19 gemeenten (dus 42%) wordt een afname van overlast door zowel gemeente als wijkagenten gefundeerd door gedegen evaluaties of andere rapportages. En hoewel cijfers van de

²² Scoring is als volgt uitgevoerd. Met *gevoel van onveiligheid* zijn de vier items uit de eerste tabel in deze paragraaf samengevat; *beleving overlast jeugdgroepen* vat de twee items samen uit de daarop volgende tabel; *beleving lastigvallen op straat* omvat de items lastigvallen en vrouwen en meisjes die ongewenst aandacht krijgen; *beleving inspanningen gemeente* bestaat uit alleen dit item. Het item beschadiging/vernietiging/diefstal uit auto's is buiten beschouwing gelaten omdat dit item minder buurtgebonden en te specifiek is.

shortlistmetingen lastig te gebruiken zijn om totale aantallen groepen in de tijd te volgen kunnen we voorzichtig stellen dat dit beeld wel wordt ondersteund door een duidelijke afname van het aantal groepen. In 2011/2012 komen namelijk duidelijk minder groepen uit de shortlistmetingen naar voren dan enkele jaren eerder. Als we inzoomen op groepen die voor minstens de helft bestaan uit Marokkaans-Nederlandse risicojongeren dan zien we (weliswaar iets minder scherp) dezelfde trend. Ook de ernst van overlast is volgens de primaire bronnen verminderd.

Secundaire bronnen zijn politieregistraties van jeugdoverlast en de beleving van burgers volgens de Integrale Veiligheidsmonitor van het CBS. In 13 gemeenten daalt het aantal politieregistraties van jongerenoverlast en nergens is sprake van een duidelijke stijging²². De balans wat betreft de beleving van burgers is omgekeerd: in 6 gemeenten zien we een verslechtering als 2009 en 2011 worden vergeleken terwijl in 3 gemeenten de situatie in de beleving van burgers enigszins is verbeterd.

Het overall-beeld voor alle 22 gemeenten afzonderlijk

Het is niet goed mogelijk conclusies te trekken op basis van de losse bronnen. Daarom is informatie over de ontwikkeling van de impact van jeugdoverlast vanuit verschillende bronnen verzameld en naast elkaar gelegd. Dan ontstaat per gemeente een overall beeld van de ontwikkeling. Om een gewogen conclusie te kunnen trekken per gemeente, gaan we eerst uit van het beeld op basis van de interviews: dit is onze primaire bron. Maar de eindconclusie in de tabel is voor een gemeente alleen positief ('+') als een geconstateerde afname op basis van de primaire bronnen door minstens een van de secundaire bronnen wordt ondersteund en niet door de andere bron wordt tegengesproken. Een '0' betekent geen duidelijke trend. We geven met een '+/-' aan dat de bronnen een tegengesteld beeld tonen. Met een '-' geven we aan dat van een negatieve ontwikkeling sprake lijkt te zijn.

Tabel 2.13: Samenvattend beeld op basis van alle gebruikte bronnen

	Primaire bronnen	Secundaire bronnen		Conclusie
	Interviews gemeenten en politie	Registraties politie	Veiligheidsbeleving burgers	
Amersfoort	Afname overlast	Geen duidelijke trend	Verbetering beleving	+
Amsterdam	Afname overlast	Geen duidelijke trend ²³	Verbetering beleving	+
Culemborg	Geen duidelijke trend	Afname registraties	Geen gegevens	0/+
Den Haag	Geen duidelijke trend	Afname registraties	Verslechtering beleving	+/-
Ede	Afname overlast/Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	0/+
Eindhoven	Geen duidelijke trend	Afname registraties	Geen duidelijke trend	0/+
Helmond	Afname overlast/Geen duidelijke trend	Afname registraties	Geen duidelijke trend	0/+
Gorinchem	Afname overlast/Geen duidelijke trend	Afname registraties	Geen gegevens	0/+
Gouda	Afname overlast	Geen duidelijke trend	Geen gegevens	0/+
Leiden	Afname overlast	Afname registraties	Geen duidelijke trend	+
Lelystad	Afname overlast	Afname registraties	Geen gegevens	+
Maassluis	Afname overlast/ Geen duidelijke trend	Afname registraties	Verslechtering beleving	0/+
Nijmegen	Geen duidelijke trend	Afname registraties	Verslechtering beleving	+/-
Oosterhout	Afname overlast	Afname registraties	Geen duidelijke trend	+
Roosendaal	Afname overlast	Geen duidelijke trend	Geen gegevens	+

²³ In Amsterdam wijzen verschillende bronnen in tegengestelde richting. Politieregistraties (code E35) nemen toe, maar bij de politie heerst het beeld dat dit sterk beïnvloed wordt door meer inzet op het registreren van jeugdoverlast. Aanvullend verstrekte meldkamergegevens geven juist aan dat er in 2011 sprake is van een lichte daling van het aantal meldingen van jeugdoverlast in vergelijking met in 2010 (daling van 7%). Een eenduidige conclusie kan dus niet getrokken worden.

Vervolg tabel 2.13: Samenvattend beeld op basis van alle gebruikte bronnen

Rotterdam	Afname overlast	Afname registraties	Verslechtering beleving	0/+
Schiedam	Afname/Geen duidelijke trend	Afname registraties	Verbetering beleving	+
Den Bosch	Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	0
Tilburg	Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	Verslechtering beleving	0/-
Utrecht	Afname overlast	Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	+
Veenendaal	Geen duidelijke trend	Afname registraties	Verslechtering beleving	+/-
Zeist	Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	Geen duidelijke trend	0

We kunnen nu de balans opmaken. We zien dat de conclusie over de ontwikkeling van jeugdoverlast in positieve richting lijkt uit te vallen. Het aantal gemeenten met een positieve ontwikkeling ('+') bedraagt 8 (waaronder twee G4-steden: Utrecht en Amsterdam). In nog eens 8 gemeenten is er mogelijk sprake van een verbetering, maar zou de situatie ook onveranderd kunnen zijn ('0/+'): ook hier 1 G4-stad: Rotterdam). In 2 gemeenten is in het geheel geen trend ('0') te signaleren op basis van de gecombineerde bronnen. In 3 gemeenten (waaronder Den Haag) wijzen bronnen een verschillende richting uit ('+/-'): er zijn aanwijzingen dat de impact van overlast is verminderd, maar ook aanwijzingen dat van een verslechtering sprake is. Dan is er tot slot 1 gemeente (Tilburg) waar de trend ofwel gelijkblijvend of licht negatief is. In geen van de 22 gemeenten concluderen we een duidelijk negatieve ontwikkeling van de impact van jeugdoverlast op basis van de gecombineerde bronnen.

We kunnen al met al concluderen dat over het geheel van 22 gemeenten genomen van een afname van jeugdoverlast sprake is als de situatie in 2011/2012 wordt vergeleken met 2009/2010.

3 Kenmerken overlast

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de ontwikkeling van de kenmerken van overlast. Het gaat dan om (1) groeps grootte; (2) de frequentie waarin overlast zich door het jaar heen voordoet; (3) de impact en het soort gedragingen van de jeugdgroepen en (4) het aantal locaties waar de overlast zich voordoet. De bron van analyse in dit hoofdstuk zijn de interviews met agenten.

Op t1 hebben we (via de interviews met de wijkagenten) de kenmerken achterhaald van in totaal 52 groepen. Op t2 hebben we langs dezelfde weg de kenmerken achterhaald van in totaal 44 groepen. De 52 groepen van t1 zijn als volgt samengesteld:

1. 17 groepen zorgden in 2009/2010 voor overlast maar in 2011/2012 niet meer.
2. 35 groepen zorg(d)en zowel in 2009/2010 als in 2011/2012 voor overlast.

Bij de 44 groepen van t2 kunnen we een soortgelijke onderverdeling maken:

1. 35 groepen zorg(d)en zowel in 2009/2010 als in 2011/2012 voor overlast.
2. 9 groepen zijn er nieuw bijgekomen in 2011/2012. Deze waren er in 2009/2010 nog niet.

We maken de beschrijving van de ontwikkeling van de kenmerken op basis van het totaal aantal groepen op t1 en t2. Indien relevant maken we een nader onderscheid tussen de groepen die er zowel op t1 en t2 waren en/of de groepen waarvoor dat niet geldt.

Bij deze kleine aantallen dienen we steeds te bedenken dat er onvoldoende zogenaamde power is om statistisch significante verschillen te kunnen opsporen. Dit betekent concreet dat de kans wat groter is dat gevonden verschillen door toeval worden veroorzaakt. De cijfers moeten dus met de nodige voorzichtigheid worden beschouwd, maar gezien het feit dat de dekkinggraad vrij groot, dus dat een relatief groot deel van *alle* overlastgevendende en criminele groepen op t1 en/of t2 in de analyse is betrokken, hebben analyses bij deze kleine aantallen wel degelijk zeggingskracht.

3.2 Groeps grootte en frequentie van overlast

Groeps grootte

We presenteren eerst de groeps grootte op beide meetmomenten.

Tabel 3.1: Ontwikkeling aanwezigheid van jongeren en groepen op straat (bron: agenten)

Met hoeveel op straat	2009/2010		2011/2012	
	Abs.	%	Abs.	%
Minder dan 10	19	36	22	50
Meer dan tien	33	64	22	50
Totaal	52	100	44	100

Er is een tendens zichtbaar dat de groepen die in 2011/2012 in de wijken voor overlast zorgen kleiner worden. In 2009/2010 heeft 36% (19 van de 52) van de groepen een samenstelling van minder dan 10 personen, terwijl dit op T2 bij 50% (22 van de 44) van de groepen het geval is. Bij de groepen die zowel op t1 als t2 overlast gaven (n=35) is de afname van de omvang van de groep nog iets groter

(t1: 31% minder dan 10 personen; t2: 57% minder dan 10 personen). Dit bevestigt het algemene beeld van afname van de omvang van de groepsgrootte.

Groepen met een samenstelling van meer dan 10 personen bestaan overigens vaak uit grotere aantallen; 30 tot 40 jongeren is geen uitzondering.

Frequentie van overlast: gedurende het jaar en aantal dagen per week

We hebben de agenten de vraag voorgelegd 'hoe vaak de groep op straat te vinden is?' En 'hoe vaak er sprake is van overlast in de periode dat ze op straat aanwezig zijn?'

Tabel 3.2: Frequentie van overlastgevend gedrag²⁴ (bron: agenten)

Hoe vaak op straat	2009/2010		2011/2012	
	Abs.	%	Abs.	%
(Bijna) hele jaar	39	75	29	67
Ongeveer helft jaar	13	25	14	33
Hooguit enkele maanden	0	0	0	0
Onbekend	0	-	1	-
Totaal	52	100	44	100
Hoe vaak overlast				
	Abs.	%	Abs.	%
(Vrijwel) dagelijks	23	45	10	23
Meeste dagen	15	29	12	29
Een tot enkele dagen per week	13	26	20	48
Onbekend	1	-	2	-
Totaal	52	100	44	100

Waar wellicht de verwachting was dat overlast van jeugdgroepen doorgaans seizoensgebonden is, valt het op dat zowel op t1 als op t2 het merendeel van de jeugdgroepen (bijna) het hele jaar door op straat te vinden is. De rest (een kwart tot een derde) van de groepen is ongeveer de helft van het jaar op straat te vinden. Geen van de groepen is gedurende het jaar een kortere periode op straat aanwezig. Er is weinig verschil tussen beide metingen. Nadere analyse van de groepen die zowel op t1 als op t2 actief waren, laat zien dat het (kleine) verschil geheel verdwijnt.

Een verschil zien we wel als het gaat om de frequentie waarin sprake is van overlast. In 2009/2010 zorgde bijna de helft van de groepen (vrijwel) dagelijks voor overlast, in 2011/2012 is dit afgenomen tot bijna een kwart. Er is dan in veel (bijna de helft) van de gevallen nog maar hooguit enkele dagen per week sprake van overlast. Deze ontwikkeling is nog iets sterker als we alleen kijken naar de groep die zowel op t1 als op t2 voor overlast zorgde. De helft van deze groepen zorgden op t1 (vrijwel) dagelijks voor overlast; op t2 is dit percentage gedaald naar 20%.

²⁴ *De categorie 'onbekend' is niet meegeteld in de berekening van de percentages in deze en volgende tabellen.. De N waarover de percentages zijn berekend kan daardoor lager zijn dan respectievelijk 52 en 44.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

Een vergelijking tussen groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren en de andere groepen wat betreft de frequentie waarin groepen op straat te vinden zijn en het aantal maanden per jaar dat groepen voor overlast zorgen, laat geen verschillen zien.

3.3 Impact van overlast

We hebben overlast onderscheiden in vier concrete (soorten van) gedragingen: geluidsoverlast, vernielingen, lastig vallen, en intimidatie. Aan de agenten is de vraag voorgelegd of zij willen beoordelen wat de invloed of het effect is van deze verschillende gedragingen op de leefbaarheid en veiligheid van de wijk (impact). Hierbij hebben ze voor zowel 2009/2010 als 2011/2012 aangegeven welke vorm van overlast voor de meeste impact in de wijk zorgde. Dit deden ze door getallen 1 (meeste impact) tot en met 4 (minste impact) toe te kennen aan de vier genoemde vormen van overlast. Deze getallen zijn in de analyse omgezet naar de categorieën 'zeer veel impact' (1), 'veel impact' (2), 'redelijk veel impact' (3) en 'beetje impact' (4). In de tabel zien we voor deze vier vormen van overlast de ontwikkeling van de impact weergegeven.

Tabel 3.3: Ontwikkeling impact verschillende soorten overlast (bron: agenten)

Impact overlast	Geluidsoverlast				Vernielingen				Lastigvallen				Intimidatie			
	2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012	
	Abs	%	Abs	%	Abs	%	Abs	%	Abs	%	Abs	%	Abs	%	Abs	%
Zeer veel impact	16	32	6	14	5	10	7	16	11	22	8	19	22	44	15	35
Veel impact	13	26	11	26	16	32	7	16	15	30	13	30	8	16	13	30
Redelijk veel impact	6	12	9	21	16	32	12	28	11	22	9	21	8	16	5	12
Beetje impact	13	26	11	26	9	18	13	30	8	16	4	9	8	16	4	9
Komt niet voor	2	4	6	14	4	8	4	9	5	10	9	21	4	8	6	14
Onbekend	2	-	1	-	2	-	1	-	2	-	1	-	2	-	1	-
Totaal	52	100	44	100	52	100	44	100	52	100	44	100	52	100	44	100

Meer dan de helft (58%) van de overlastgevende en criminele groepen had in 2009/2010 volgens de wijkagenten in 2009/2010 wegens geluidsoverlast (zeer) veel impact op de buurt. Naast hard en druk praten of schreeuwen zijn muziek uit mobiele telefoons en scooters door wijkagenten genoemd als voorbeelden waarvan omwonenden en ondernemers in de omgeving van de locatie waar deze groepen zich frequent ophouden veel last hebben. Er is op t2 een tendens tot afname. In 2011/2012 nam de zwaarste impact af: van 32% op t1 naar 14% op t2.

We zien beperkte verschillen wat betreft vernielingen door overlastgevende groepen tussen t1 en t2. Bij lastigvallen noemen agenten als voorbeelden ook het nafluiten of –roepen van meisjes, voorbijgangers worden gehinderd en personen die er wat van zeggen worden uitgescholden. We zijn met name geïnteresseerd in het signaleren van ontwikkelingen en zien weinig verschillen tussen t1 en t2 in de impact van het lastig gevallen worden. Datzelfde geldt ook voor de impact van intimidatie. Die was hoog en blijft hoog.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

Zijn er verschillen tussen groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren en andere groepen? Als we een vergelijking maken wat betreft frequentie en impact tussen

groepen met voornamelijk Marokkaans-Nederlandse jongeren en de overige groepen zien we op beide aspecten geen verschillen.

3.4 Ontwikkeling overlastlocaties

De grootte van het gebied waar de jongeren als groep zorgen voor overlast is bij de agenten bevraagd. Ook is gevraagd of groepen ook in andere wijken voor overlast zorgen.

Tabel 3.5: Ontwikkeling aantal locaties in de wijk (bron: agenten)

Aantal locaties	2009/2010		2011/2012	
	Abs.	%	Abs.	%
Meerdere locaties	28	54	29	67
Eén locatie	24	46	14	33
Onbekend	0	-	1	-
Totaal	52	100	44	100

Er is enig verschil tussen beide meetmomenten wat betreft het aantal locaties binnen de wijk waar de overlastgevendende groepen verblijven. Met name de groepen die na 2009/2010 zijn verdwenen verbleven vaak slechts op één locatie. De groepen die zowel op t1 als op t2 actief waren hebben hun gedrag op dit punt niet veranderd. Bij de nieuwe groepen in de steekproef zijn er relatief wat meer die op meerdere locaties actief zijn.

Tabel 3.6: Ontwikkeling aantal wijken waar groepen overlast veroorzaken (bron: agenten)

Aantal wijken	2009/2010		2011/2012	
	Abs.	%	Abs.	%
Eén wijk	36	71	20	48
Meerdere wijken	15	29	22	54
Onbekend	1	-	2	-
Totaal	52	100	44	100

De meeste (71%) groepen waren in 2009/2010 voornamelijk actief in één wijk. Enkele jaren later is dat veranderd. Nog slechts iets minder dan de helft van de groepen (48%) zorgt voor overlast in slechts één wijk. Het lijkt er dus op dat de groepen de afgelopen jaren minder honkvast zijn geworden. Iets meer dan de helft van de groepen veroorzaakt ook overlast in andere wijken. Het gaat meestal om nog 1 of 2 andere wijken. Vooruitlopend op de volgende hoofdstukken kunnen we alvast stellen dat uit de interviews met wijkagenten naar voren komt dat de zero-tolerance benadering van politie vaak ervoor zorgt dat ze zich niet langer als groep manifesteren in de wijk, maar versplinterd raken en zich (vaak in kleinere subgroepen) ook in andere wijken begeven.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

De vergelijking naar herkomst van de groepen laat geen verschillen zien in het gebied (locaties en wijken) waar groepen overlast veroorzaken.

3.5 Samenvatting

We hebben met de beschrijving van de ontwikkeling van de kenmerken van de overlast antwoord verkregen op onderzoeksvraag 4. Gezien de kleine aantallen is enige voorzichtigheid bij het interpreteren van verschillen tussen t1 en t2 geboden maar omdat een relatief groot deel van alle overlastgevendende en criminele groepen op t1 en/of t2 in de analyse is betrokken, hebben analyses bij deze kleine aantallen wel degelijk zeggingskracht.

De volgende ontwikkelingen komen uit de analyse naar voren:

- De groepsgrootte lijkt af te nemen, er zijn in 2011/ 2012 minder groepen met meer dan 10 leden. Dat is het duidelijkst bij de groepen die zowel in 2009/2010 als in 2011/2012 overlast veroorzaken.
- De meeste groepen zorgden en zorgen gedurende bijna het hele jaar voor overlast. De frequentie door de week lijkt wel af te nemen. In 2011/2012 blijft de overlast vaker beperkt tot een of enkele dagen per week. Ook dit zien we het meest duidelijk bij de groepen die zowel in 2009/ 2010 als in 2011/2012 voor overlast zorgen.
- Er is een duidelijke tendens van afname van de impact van de geluidsoverlast. Bij de overige vormen van overlast (vernielingen, lastig vallen en intimidatie) zijn er nauwelijks verschillen tussen t1 en t2.
- De groepen verblijven vaker in meerdere wijken, de spreiding over verschillende locaties binnen één wijk, laat een echter beetje diffuus beeld zien. De groepen die door de jaren heen overlast veroorzaken hebben hun gedrag niet veranderd. De nieuwe groepen verblijven wellicht wat vaker op meerdere locaties in de wijk.
- We vonden geen verschillen in kenmerken van de overlast tussen de groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren en de groepen waarvoor dat niet geldt.

4 Profiel overlastplegers

4.1 Inleiding

Nadat in het voorgaande hoofdstuk steeds is uitgegaan van alle jeugdgroepen die er op een van beide meetmomenten waren, gaan we in dit hoofdstuk specifiek inzoomen. Voor het schetsen van het profiel van de jeugdgroepen focussen we de beschrijving in dit hoofdstuk op de 35 groepen die er zowel in de periode 2009/2010 waren als in de periode 2011/2012. Het gaat hier dus maar om een beperkt deel van alle overlastgevendende en criminele groepen, maar door alleen deze groepen te bekijken, kunnen we de vraag naar de ontwikkeling van het profiel van de overlastveroorzakers wel het meest zuiver beantwoorden. Dat neemt niet weg dat voorzichtigheid geboden is bij het generaliseren van de resultaten.

Dit hoofdstuk geeft onder andere antwoord op de vraag in hoeverre de problematiek in deze groep is verslechterd of juist is verbeterd. De bron waarop de analyse in dit hoofdstuk is gebaseerd is opnieuw de interviews met (wijk)agenten. De meeste wijkagenten kennen de groepen en de individuele jongeren zeer goed, soms al van jongs af aan. Van de geïnterviewde (wijk)agenten geven sommige al meer dan tien jaar werkzaam te zijn in de wijk. Bovendien worden met de shortlistmethodiek gegevens van individuele jongeren vastgelegd en besproken in casusoverleggen, waarvan de wijkagenten deel uit maken.

We richten de analyse steeds op de groepen die zowel in 2009/2010 als in 2011/2012 voor overlast zorgen (n=35). Dit zijn jeugdgroepen die gedurende de gehele onderzoeksperiode actief zijn geweest. Aanvullend (niet in tabellen) rapporteren we alleen de opvallende zaken met betrekking tot de groepen die in 2009/2010 voor overlast zorgen maar in 2011/2012 niet meer (n=17) en de groepen die nieuw zijn in 201/2012 (n=9).

We kijken achtereenvolgens naar de leeftijdsopbouw van de groepen; problemen op verschillende leefgebieden: met middelengebruik, problemen thuis of problemen met school of werk. Tenslotte wordt de bekendheid bij hulpverlening en politie beschreven.

4.2 Beschrijving ontwikkeling profiel

Leeftijden

De meeste jeugdgroepen kennen een behoorlijke spreiding in leeftijden. In de tabel zijn de verschillen tussen beide meetmomenten weergegeven.

Tabel 4.1: Ontwikkeling leeftijdsopbouw op t1 en t2 (bron: agenten)

Groepen in beide metingen	2009/2010		2011/2012	
	Abs.	%	Abs.	%
Meesten jonger dan 16	4	12	2	6
Zowel 16-min als 16-23 jaar	19	58	12	36
Zowel 16- als 23+	5	15	13	39
Tussen 16 en 23	5	15	6	18
Onbekend	2	-	2	-
Totaal	35	100	35	100

Het is natuurlijk logisch dat de leden van de groep ongeveer twee jaar ouder zijn geworden tussen t1 en t2. Maar ook als we dit in aanmerking nemen is het verschil tussen beide meetmomenten toch vrij groot te noemen. Op t1 bestond slechts 15% uit zowel 16-minners als 23+ ers. Dit is op t2 gestegen naar 39%. Het aandeel van groepen waar naast 16-23 jarigen ook 16-minners deel van uitmaken daalt navenant van 58% naar 36%. Er zijn zowel op t1 als t2 opvallend weinig jonge groepen met alleen leden jonger dan 16 jaar: respectievelijk 12% en 6% bij de groepen die er op beide momenten waren.

De meest voorkomende leeftijdscategorie is die van jongeren die jonger zijn dan 16 in combinatie met jongeren die tussen de 16 en 23 jaar zijn. Uit de interviews blijkt dat vaak als ondergrens een jaar of 14 wordt genoemd en de bovengrens ongeveer 20 jaar is. Jeugdgroepen die in de gehele periode aanwezig zijn en overwegend bestaan uit Marokkaans-Nederlandse jongeren wijken wat betreft leeftijdsopbouw enigszins af van de jeugdgroepen die niet of nauwelijks Marokkaans-Nederlandse jongeren tellen. De overwegend Marokkaans-Nederlandse groepen zijn vaker samengesteld uit jongeren onder de 16 jaar en jongeren tot 23 jaar, terwijl bij de andere jeugdgroepen de leeftijdscategorie 16 tot 23 jaar vaker voorkomt. Van de alleen in 2009/2010 aanwezige jeugdgroepen komt de leeftijdscategorie van 16-23 jaar zelfs bij 10 van de 17 groepen voor. Kennelijk houden groepen met een homogener leeftijdsopbouw het minder lang vol.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

Het leeftijdsprofiel van jeugdgroepen met overwegend Marokkaans-Nederlandse jongeren wijkt af van het hiervoor geschetste beeld. Deze groepen bestaan vaker ook uit jongeren onder de 16 jaar.

Drugsgebruik en verslaving

We zijn het middelengebruik door de groep nagegaan. In de tabel staat steeds of het merendeel van groepen wel of geen drugs gebruikt dan wel eraan verslaafd is.

Tabel 4.2: Ontwikkeling problemen middelengebruik in jeugdgroepen (bron: agenten)

	Softdrugsgebruik				Harddrugsgebruik				Drugverslaving			
	2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012	
Groepen in beide metingen	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Meeste wel	20	61	23	72	1	4	4	14	1	4	3	11
Meeste niet	13	39	9	28	27	96	24	86	27	96	25	89
Weet niet/onbekend	2	-	3	-	7	-	7	-	7	-	7	-
Totaal	35	100	35	100	35	100	35	100	35	100	35	100

Het softdrugsgebruik is relatief hoog. In de meeste jeugdgroepen gebruikt het merendeel van de jongeren softdrugs (tussen 61% en 72%). Het komt aanzienlijk minder vaak voor dat het gebruik van harddrugs in groepen gemeengoed is. In 2009/2010 is er slechts 1 groep waar het merendeel van de leden harddrugs gebruikt. Van verslaving aan drugs is vrijwel bij het merendeel van groepsleden geen sprake. Hoewel het om zeer kleine aantallen gaat zien we dat dit in 2011/2012 bij 3 groepen het geval is terwijl enkele jaren eerder slechts in 1 groep het grootste deel verslaafd is. Als sprake is van verslaving van het grootste deel van de groep dan is dit vaak aan softdrugs. In interviews met

wijkagenten is regelmatig opgemerkt dat een deel van de jongeren stevige gebruikers van softdrugs zijn. We zien tenslotte dat bij de 11 groepen die na 2009/2010 zijn verdwenen er 4 waren waarvan de meeste leden volgens de wijkagent verslaafd waren.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

We zien onder groepen met overwegend Marokkaans-Nederlandse jongeren in grote lijnen hetzelfde beeld. Mogelijk is op t1 bij deze categorie groepen het aandeel waar veel softdrugs wordt gebruikt wat hoger dan bij andere groepen en iets toegenomen in de tijd, maar de verschillen zijn klein.

Problemen thuis, met school of werk en financieel

We zijn nagegaan in hoeverre in de groepen overwegend sprake is van problemen (bijvoorbeeld geweld) thuis, problemen met school of werk en financiële problemen. In de tabel is de ontwikkeling op deze leefgebieden in cijfers weergegeven.

Tabel 4.3: Ontwikkeling geweld/problemen thuis; school/werk en financiële problemen (bron: agenten)

	Geweld/problemen thuis				Problemen school/werk				Financiële problemen			
	2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012	
Groepen in beide metingen	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Meeste wel	16	53	17	57	26	87	25	84	12	43	14	50
Meeste niet	14	47	13	43	4	13	5	16	16	57	14	50
Weet niet/onbekend	5	-	5	-	5	-	5	-	7	-	7	-
Totaal	35	100	35	100	35	100	35	100	35	100	35	100

Als we de drie leefgebieden vergelijken dat valt op dat de overgrote meerderheid van de onderzochte overlastgevende en criminele jeugdgroepen bestaat uit jongeren die op beide meetmomenten problemen hebben op het vlak van school of werk (respectievelijk 87% en 84%). Groepen waar jongeren veelal problemen thuis hebben komen ook regelmatig voor: dit geldt voor ongeveer de helft van de onderzochte jeugdgroepen. Het zelfde beeld zien we bij de frequentie waarin grotendeels sprake was van financiële problemen. Uit interviews blijkt dat deze problematiek onder met name zwaardere overlastgevende en criminele groepen hardnekkig. Deze jongeren zijn vaak al wat ouder hebben geen opleiding afgemaakt en geen voor reguliere werkgevers interessant curriculum vitae. Naast een slecht cv speelt ook het lage opleidingsniveau een rol. Veel jongeren zouden niet beschikken over een startkwalificatie. In interviews is tevens vaak aangegeven dat een deel van de jongeren verstandelijk beperkt is. Om welk deel van de jongeren het gaat is niet duidelijk.

Het is bemoedigend te zien dat juist de jeugdgroepen die zijn verdwenen na 2009/2010 in overgrote meerderheid (12 van de 17) groepen waren met jongeren die thuis veel problemen hadden. Bij deze verdwenen groepen waren er ook frequenter dan bij de andere groepen financiële problemen aan de orde (11 van de 17). Het beeld bij de 9 nieuwe groepen laat geen opmerkelijke zaken zien.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

Groepen met vooral Marokkaans-Nederlandse jongeren laten hier duidelijk een ander beeld zien. Onder deze groepen zijn de problemen thuis duidelijk frequenter aan de orde. De jongeren uit jeugdgroepen met overwegend Marokkaans-Nederlandse jongeren hebben ook aanzienlijk

vaker financiële problemen volgen de geïnterviewde wijkagenten. En hetzelfde geldt voor problemen met school en werk op beide meetmomenten.

Bekend bij hulpverlening en politie

In de volgende tabel geven we weer in hoeverre de jongeren bekend zijn bij hulpverlening en bij politie.

Tabel 4.4: Bekend bij hulpverlening en bekend bij politie (bron: agenten)

	Bekend bij hulpverlening				Bekend bij politie			
	2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Groepen in beide metingen								
Meesten wel	17	53	22	69	31	91	32	91
Meesten niet	15	47	10	31	3	9	3	9
Weet t/onbekend	3	-	1	-	1	-	0	-
Totaal	35	100	35	100	35	100	35	100

De meeste jongeren uit de onderzochte jeugdgroepen zijn volgens wijkagenten bekend bij de hulpverlening. De hulp aan deze jongeren lijkt te zijn toegenomen. In 2011/2012 zijn meer jongeren uit de jeugdgroepen bekend bij de hulpverlening dan in 2009/2010.

Nagenoeg alle jongeren uit de overlastgevende en criminele jeugdgroepen zijn bekenden van de politie. Volgens geïnterviewde wijkagenten heeft een aanzienlijk deel van deze jongeren criminele antecedenten. Hierover zijn geen cijfers beschikbaar. Veranderingen hebben zich hierin volgens de wijkagenten ook niet voorgedaan. Dat kan ook in feite niet, wie eenmaal bekend is bij de politie blijft dat ook. Dat geldt overigens ook voor een deel van de jongeren uit groepen die in 2011/2012 niet meer als groep in de wijken zijn aangetroffen. Volgens wijkagenten zijn deze groepen uiteengevallen en veroorzaken ze geen overlast meer. Dat wil niet zeggen dat de politie niets meer met ze van doen heeft. Een deel van deze jongeren is vooral crimineel actief, in sommige gevallen (nog) meer dan ze in het verleden al waren.

Resultaten Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

De toename van de bekendheid met hulpverlening komt grotendeels voor rekening van de groepen met voornamelijk Marokkaans-Nederlandse jongeren. Onder deze groepen is er een toename te zien van 58% 'merendeels bekend bij hulpverlening' op t1 naar 81% op t2. De politie kent ook de jongeren in deze groepen over het algemeen zeer goed.

4.3 Samenvatting

Dit hoofdstuk had betrekking op beantwoording van onderzoeksvraag 6: zijn er ontwikkelingen te zien in het profiel/de kenmerken van de overlastplegers? We hebben gekeken naar leeftijd, drugsgebruik en verslaving, problemen thuis, op school/met werk, de aanwezigheid van financiële problemen, en naar de bekendheid van de jongeren bij politie en hulpverlening.

Om een zo zuiver mogelijk beeld te krijgen van de ontwikkelingen op de genoemde terreinen, hebben we (anders dan in het vorige hoofdstuk) nu alleen gekeken binnen de groep die zowel op t1 als op t2 overlast veroorzaakten en waarvan de kenmerken dus van beide meetmomenten bekend zijn.

De (ontwikkelingen) van de kenmerken zijn als volgt samen te vatten:

- De meeste groepen kennen een behoorlijke spreiding in leeftijden. De vergelijking tussen t1 en t2 laat zien dat, gegeven het feit dat de leden van de 35 groepen inmiddels wat ouder zijn geworden, de samenstelling van de groepen enigszins is veranderd. De mix van verschillende leeftijden lijkt groter te zijn geworden en een aantal qua leeftijd homogeen samengestelde groepen lijkt te zijn verdwenen.
- In de groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren zijn relatief gezien vaker jongeren onder de 16 jaar aanwezig.
- Er zijn weinig verschuivingen in het gebruik van drugs en het verslaafd zijn aan drugs. Op beide meetmomenten is het gebruik van softdrugs relatief hoog. Als er sprake is van verslaving dan is dat meestal een verslaving aan softdrugs. Bij de groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren is het beeld in grote lijnen hetzelfde.
- De overgrote meerderheid van de jongeren hebben zowel op t1 als op t2 problemen met school of werk. In circa de helft van de groepen hebben de meeste jongeren ook problemen thuis. De groepen met veel Marokkaans-Nederlandse jongeren hebben duidelijk meer problemen. Deze jongeren hebben volgens de wijkagenten vaker problemen thuis, vaker financiële problemen en vaker problemen op school of met werk.
- In 2011/2012 zijn er meer jongeren bekend bij de hulpverlening dan in 2009/2010. Dat geldt met name voor de jongeren met Marokkaans-Nederlandse achtergrond. We vatten dit op als een duidelijke indicatie dat de hulpverlening vaker wordt ingezet als maatregel om met name de Marokkaans-Nederlandse jongeren te ondersteunen en de overlast die zij geven, terug te dringen.

5 Ervaringen met de aanpak

De aanpak van overlastgevende en criminele jeugdgroepen is in veel gemeenten een mix van repressie en zorg in combinatie met een gezamenlijke inspanning gericht op de groep, de openbare ruimte en de individuele jongere. Het effectief aanpakken van jongere uit de jeugdgroepen blijkt vaak maatwerk te zijn. Groepsgerichte interventies worden aangevuld met een dadergerichte aanpak toegesneden op de problematiek van een individuele jongere. Deze probleemgerichte aanpak laat zien dat deze jongeren veelal op meerdere leefgebieden problemen hebben, die vaak ook te maken hebben met de buurt en het gezin waarin ze opgroeien.

Zowel de respondenten van de gemeenten (n=19) als van de politie (n=43) is gevraagd naar de belangrijkste maatregelen die zijn genomen om de overlast en criminaliteit van de jeugdgroepen te verminderen.

Tabel 5.1: Soort maatregelen (bron: respondenten gemeente en agenten)

	Gemeente		Wijkagenten	
	Abs.	%	Abs.	%
Zorg	33	62	19	28
Repressief	18	34	28	42
Toezicht	11	21	14	21
Fysiek	9	17	19	28
Preventie	4	8	-	0
Coördinatie	3	6	-	0
Overig	6	11	4	6

Door respondenten van de gemeente worden met name maatregelen genoemd die zijn gericht op zorg (62%), terwijl wijkagenten relatief vaker maatregelen noemen die zijn gericht op repressie (42%).

We zijn nagegaan of de maatregelen die genoemd zijn betrekking hebben op de groep of op de individuele jongeren.

Tabel 5.2: Maatregelen gericht op groep of individu (alleen respondenten gemeente)

	Abs.	%
Groep	11	21
Individu	18	34
Beide	24	45
Totaal maatregelen	53	100

De meeste maatregelen zijn gericht op zowel de groep als het individu (45%). Maatregelen die alleen groepsgericht (21%) zijn worden minder vaak genoemd dan maatregelen die uitsluitend op individuele jongeren betrekking hebben (34%).

Bij de meeste maatregelen wordt geen onderscheid gemaakt naar de etnische achtergrond van de jongere. Er zijn echter ook maatregelen die wel specifiek gericht zijn op de jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond.

Maatregelen voor iedereen

De maatregelen die op alle jeugdgroepen in een gemeente zijn gericht lopen uiteen van preventie, meer toezicht, overwegend repressie tot intensieve (gezins)zorg.

Jongerenwerkers worden in diverse gemeenten ingezet om contact te leggen met overlastgevende jeugdgroepen. Zij trachten met jongeren in gesprek te komen en hun overlastgevende gedrag bespreekbaar te maken. In een enkele gemeente wordt voor het contactleggen gebruik gemaakt van sport. Op tijdstippen dat er vaak overlast is worden door het jongerenwerk sportactiviteiten georganiseerd. De verwachting is dat na een gezamenlijke fysieke inspanning er makkelijker contact kan worden gelegd en met deze jongeren dan gemakkelijker kan worden gesproken over de overlast die zij veroorzaken, de wijze waarop dit kan worden verminderd en of zij daarvoor hulp en ondersteuning nodig hebben. Daarnaast zijn er gemeenten die een ruimte voor jongeren beschikbaar stellen, bijvoorbeeld in een jongeren- of buurtcentrum, waar activiteiten worden georganiseerd of waar jongeren zich zelf kunnen vermaken. Vaak is overlast het gevolg van verveling, een ruimte waar ze naar toe kunnen en zich kunnen vermaken kan overlast helpen voorkomen. Niet alle (groepen) jongeren stellen echter prijs op dergelijke voorzieningen. In één gemeente is de overlast duidelijk afgenomen sinds een overlastgevende groep een eigen onderkomen kreeg in een buurtcentrum. In de ruimte die hun is toegewezen, is een camera geïnstalleerd om toezicht te kunnen houden. De vijf kopstukken van deze groep stond dit echter niet aan. Zij maken geen gebruik van deze voorziening. De overige groepsleden komen er wel, waardoor de groep uiteen is gevallen en de overlast is verminderd.

Ook wijkagenten leggen contacten met overlastgevende groepen. Uit de interviews blijkt dat zij de jongeren uit de groepen en de gezinnen van deze jongeren vaak goed kennen. Sommige wijkagenten zijn al langer dan een decennium actief in de wijk en kennen de jongeren van kinds af aan. Zij hebben ze zien opgroeien en gezien hoe zij zich in sommige gevallen hebben ontwikkeld tot criminele veelplegers. Het leggen van contact en uit de anonimiteit halen van de jongeren heeft op een deel van de overlastgevende jongeren al een positief effect. Deze jongeren passen hun gedrag aan en gedragen zich beter. Voor de meesten is echter meer nodig.

Een belangrijk deel van de maatregelen heeft betrekking op het intensiveren van het toezicht op overlastgevende jeugdgroepen. Hiertoe worden bijvoorbeeld straatcoaches ingezet, maar wordt ook gebruik gemaakt van technische hulpmiddelen als cameratoezicht. De straatcoach heeft vaak als taak het overlastgevend gedrag te signaleren, de jongeren hierop aan te spreken en inzicht te verwerven in de samenstelling van groepen. Straatcoaches zijn dan ook vaak een belangrijke informatiebron voor politie en gemeente. Versterkt toezicht leidt echter niet zonder meer tot minder overlast. De jongeren moeten daarnaast door hebben dat ze in de gaten worden gehouden. Ook het bieden van hulp en begeleiding om weer een maatschappelijke carrière op te bouwen helpt om de overlast te verminderen.

In veel gemeenten is repressie een belangrijke maatregel om de overlast te verminderen. Dit kan vele vormen aannemen en uiteenlopen van de inzet van jeugdboa's, het uitdelen van bekeuringen, het voeren van een zero-tolerance beleid, opsporingsonderzoek tot een bovenregionaal rechercheonderzoek aan toe. Bij het uitdelen van bekeuringen wordt in sommige gemeenten een opbouw gehanteerd. Bij een eerste bekeuring gaat er bijvoorbeeld een brief naar de ouders, bij de tweede wordt de jonger besproken in het veiligheidshuis en bij een derde bekeuring wordt een gebiedsverbod opgelegd. Meestal komt het echter niet zover en passen jongeren hun gedrag aan.

Van gebiedsverboden en samenscholingsverboden wordt in diverse gemeenten gebruik gemaakt. In één gemeente ligt het gebruik van gebiedsverboden klaar, maar is het tot nu toe niet nodig geweest hiervan gebruik te maken. Er zijn gemeenten waar zelfs de hardste vormen van repressie, zoals het opsluiten van jongeren niet voldoende is. Je kunt ze immers niet allemaal opsluiten en de opgelegde straffen zijn doorgaans laag zodat jongeren na relatief korte tijd weer vrijkomen. Zij komen dan vaak in dezelfde buurt terug. Sommige jongeren mijden na hun detentie de jeugdgroep waarvan ze deel uitmaakten, maar voor anderen geldt dat hun status op straat is toegenomen en dat ze stijgen in de hiërarchie van de (criminele) jeugdgroep.

Met name in de grotere gemeenten worden notoire overlastveroorzakers of criminele jongeren in een persoonsgericht traject of integrale aanpak geplaatst. Deze jongeren wordt hulp geboden bij het vinden van werk of het volgen van een opleiding. Ook op andere leefgebieden waarop zij problemen hebben, zoals wonen, schulden, gezondheid en vaardigheden, krijgen zij hulp en ondersteuning aangeboden. Dergelijke hulp kan ook worden ingezet voor het gezin waar de jongere toe behoort. Veel jongeren zijn blij met de hulp en ondersteuning die zij kunnen krijgen en grijpen dit met twee handen aan, maar niet alle jongeren wensen van dit aanbod gebruik te maken. Wanneer een jongeren weigert kan dwang en drang worden toegepast, maar voor sommige jongeren zijn geen drang- of dwangmiddelen beschikbaar. Wanneer zij niet langer leerplichtig zijn, geen uitkering aanvragen, een Wajong uitkering hebben, al onderdak hebben en niet malen om schulden dan staan hulpverleners met lege handen en is er geen spreekwoordelijk stok om ze mee te slaan en te dwingen hulp te accepteren en te voorkomen dat ze terugvallen in hun oude gedrag.

Maatregelen specifiek voor Marokkaans-Nederlandse jongeren

Bij maatregelen die specifiek betrekking hebben op Marokkaans-Nederlandse jongeren gaat het relatief vaak om de inzet van straatcoaches die deels ook zelf van Marokkaans-Nederlandse afkomst zijn. Straatcoaches worden ingezet om toezicht te houden en jongeren aan te spreken op hun overlastgevende of criminele gedrag. Andere maatregelen gericht op het versterken van het toezicht zijn bijvoorbeeld buurtvaders of het inzetten van extra cameratoezicht op een overlastlocatie. In één gemeente wordt gebruik gemaakt van ex-gedetineerde straatcoaches van Marokkaanse afkomst. De bedoeling is dat deze straatcoaches jongeren informeren over de negatieve gevolgen van een gevangenisstraf en zo een bewustwordingsproces in gang zetten. Straatcoaches worden ook soms ingezet om individuele jongeren te begeleiden, afspraken met ze te maken over hun gedrag, school of werk en zo nodig, benaderen zij ook de ouders. Ook bij andere maatregelen is het doel vaak om in contact te komen met de Marokkaans-Nederlandse jongeren. Door diverse wijkagenten is benadrukt dat het van belang is in gesprek te blijven met jongeren. Er moet niet alleen óver hen worden gesproken maar vooral mét hen. Om dat te bereiken wordt bijvoorbeeld contact gezocht met de gezaghebbende personen van de Marokkaanse gemeenschap in een wijk. Daarnaast worden in diverse gemeenten voor jeugdgroepen die voornamelijk uit Marokkaans-Nederlandse jongeren bestaan bijeenkomsten georganiseerd waarvoor ook politie en hulpverlening zijn uitgenodigd. Tijdens deze bijeenkomsten wordt met de jongere bijvoorbeeld gesproken over de ervaren overlast van buurtbewoners.

Wat (b)lijkt te werken

Op basis van de informatie uit de interviews met gemeenterespondenten en wijkagenten aangevuld met documenten over de maatregelen en evaluatierapporten is een inschatting gemaakt van maatregelen die (b)lijken te werken of veelbelovend zijn. We zijn daarbij als volgt te werk gegaan:

- Maatregelen die én volgens de respondent van de gemeente én volgens een of meer wijkagenten én op basis van resultaten van onderzoek, tot afname van overlast leiden, zijn door ons getypeerd als werkzame maatregelen ²⁵.
- Maatregelen die voldeden aan twee van de drie criteria zijn door ons als veelbelovend beschouwd.

Werkzame maatregelen zijn vooral gericht op het versterken van de organisatie rond de aanpak van jeugdgroepen. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt naar:

- het inzetten van personen die een trekkersfunctie vervullen bij de aanpak, zoals de inzet van een jeugdcoördinator of de inzet van een projectleider veiligheidshuis.
- het verbeteren van de informatiepositie over jeugdgroepen, zoals het leveren van maatwerk per groep gebaseerd op een analyse en uitgewerkt in een gebieds-, persoons- en delictgerichte aanpak of een integrale aanpak van jeugdgroepen ondersteund door een gezamenlijk registratiesysteem.

Daarnaast is het versterken van de keten een maatregel die effect lijkt te sorteren. Genoemd zijn het ontwikkelen van een ketenaanpak jeugdveiligheid met de drie routes individueel, gebiedsgericht en groepsgericht en een integrale en geclusterde aanpak gericht op specifieke groepen. Deze maatregelen zijn te beschouwen als veelbelovend. Dat juist in diverse gemeenten en door een relatief groot aantal geïnterviewden nadrukkelijk wordt gewezen op het versterken van de organisatie rond de aanpak van jeugdgroepen lijkt vooral te maken te hebben met de complexe problematiek waarmee zij worden geconfronteerd. In de interviews is aangegeven dat afstemming en coördinatie de effectiviteit van de mix van maatregelen die vaak wordt ingezet kan vergroten.

Specifieke maatregelen die in sommige gemeenten tot minder overlast leiden zijn het betrekken van de ouders bij de aanpak, indien nodig het aanstellen van gezinscoaches voor gezinnen met overlastgevende jongeren en de inzet van straatcoaches en ambulante jongerenwerkers voor de aanpak van overlast door jeugdgroepen. De functie straatcoach is ontstaan om het gat tussen het werk van de politie en het jongerenwerk op te vullen. Volgens Loef e.a. (2012) dient de straatcoach zich duidelijk te positioneren.²⁶ Uit hun onderzoek naar het werk van de straatcoach blijkt dat er een toegevoegde waarde van de straatcoach is wanneer zij zich dicht tegen het gezag positioneren. Hoe 'softer' de aanpak, hoe minder de toegevoegde waarde ten opzichte van het bestaande aanbod. De informatie van de straatcoaches dient daarnaast te worden gebruikt om een adequate hulpverlening aan de overlastgevende probleemjongeren en hun gezinnen te organiseren.

Als we kijken naar de maatregelen specifiek gericht op Marokkaans-Nederlandse jongeren, dan lijkt vooral de inzet van straatcoaches een positief effect op de overlast te hebben. Dat geldt met name voor de straatcoaches met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond die door hun persoonlijke ervaringen dichtbij de jongeren staan. Deze aanpak werkt in sommige gemeenten volgens zowel de betrokkenen als onderzoeksresultaten en is door ons daarom getypeerd als een werkzame maatregel.

---

²⁵ Een beperking van deze indeling kan zijn dat simpele, enkelvoudige maatregelen in kleine gemeenten minder vaak zijn onderzocht op hun werkzaamheid. Het feit dat een maatregel niet voldeed aan de gestelde criteria betekent dan ook niet dat deze maatregel niet werkt. Het betekent wel dat we niet of minder goed weten of de maatregel werkt.

²⁶ L. Loef, K. Schaafsma en N. Hilhorst (2012). Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvormen. Reed Business, Amsterdam.

6 Samenvatting en conclusie

Van Montfoort heeft in samenwerking met INTRAVAL, onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de jeugdoverlast binnen de 22 gemeenten die onderdeel uitmaken van het samenwerkingsverband aanpak Marokkaans-Nederlandse risicjongeren. Het onderzoek betrof de periode 2009 - 2012. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie (Directie Integratie en Samenleving).

Onderzoeksvragen, definitie 'overlast' en onderzoeksmethoden

De onderzoeksvragen hadden betrekking op: (1) de ontwikkeling van de omvang en ernst van de overlast, (2) de ontwikkeling van de kenmerken van de overlast, (3) de ontwikkeling van de kenmerken van de overlastveroorzakers en (4) de ervaringen met de aanpak van overlast.

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is onderscheid gemaakt naar twee meetmomenten, te weten t1 (2009/2010) en t2 (2011/2012) en is gebruik gemaakt van verschillende typen informatiebronnen:

- Beschikbare resultaten van evaluatie binnen de 22 gemeenten (overlastrapportages).
- Het registratiesysteem jeugdgroepen van politie (de zogenaamde Beke shortlist).
- De afname van interviews binnen de gemeenten (n=19).
- De afname van interviews met wijkagenten (n=43) over de overlast in de wijken (n=53) en over groepen die overlast geven in de wijk.
- De registraties jeugdoverlast die door de politie worden vastgelegd.
- Cijfers uit de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

De resultaten van de Beke shortlist zijn op twee manieren gebruikt:

- als een van de bronnen die bijdragen aan beantwoording van de onderzoeksvraag naar de ontwikkeling van de omvang van de overlast;
- als onderzoekspopulatie en steekproefkader van overlastgevende jeugdgroepen die nader dienden te worden onderzocht ten behoeve van beantwoording van de onderzoeksvragen naar de kenmerken van de overlast en de kenmerken van de overlastveroorzakers.

We hebben in het onderzoek als definitie voor 'overlast' gehanteerd: *door jongeren geproduceerd, vervelend geluid (met name: lawaai maken, schreeuwen, lallen, schelden, intimiderend en seksistisch woordgebruik, hard brommergeluid), gebruik van drank en/of drugs, hangen op auto's en in portieken of tijdens late avonduren of gedurende de nacht rondhangen op pleinen, spugen, vernielen, beschadigen en vervuilen van spullen of van de (openbare of vrij toegankelijke) ruimte.*

Om zicht te krijgen op de ontwikkeling van overlast is in dit onderzoek de impact van overlast een centraal begrip. Onder de impact wordt verstaan de combinatie van omvang (aantal groepen en jongeren), frequentie (hoe vaak is er overlast), de ernst en ook hoe dit door burgers wordt ervaren. Bij de steekproeftrekking hebben we ons beperkt tot twee van de drie categorieën uit de shortlist: de overlastgevende groepen en de criminele²⁷ groepen. We hebben deze keuze gemaakt omdat (1) de impact van overlast van deze groepen relatief groot is en (2) de wijkagenten met name deze jongeren vaak goed kennen. De overlast van de derde categorie, de hinderlijke groepen is ook meegenomen in

---

²⁷ Er zijn alleen criminele groepen in het onderzoek betrokken die in de wijk overlast veroorzaken volgens de door ons gehanteerde definitie.

het onderzoek omdat ook gevraagd is naar de ontwikkeling van de overlast in de wijken in het algemeen.

Via het bevragen van wijkagenten over jeugdgroepen die overlast veroorzaken zijn in totaal 61 jeugdgroepen in beeld gebracht die op een van beide of beide meetmomenten overlast veroorzaakten. Onder deze 61 groepen zijn 35 groepen die zowel op t1 (2009/2010) als t2 (2011/2012) voor overlast zorgden. Deze groepen tellen in de analyse dus zowel mee op t1 als op t2. Voor t1 ligt het totaal aantal groepen in het onderzoek daarmee op 52, en voor t2 op 44. Op t1 hebben we dus de overlastkenmerken achterhaald van 52 groepen, op t2 van 44 groepen. Informatie in dit onderzoek is daarmee gebaseerd op een vrij groot deel van het *totaal* aantal jeugdgroepen in de typologieën 'overlastgevend' en 'crimineel' in de onderzochte gemeenten. De dekking bedraagt voor beide typologieën namelijk respectievelijk 49% (t1) en 65% (t2).

De centraal opgevraagde politieregistraties 'jeugdoverlast' en de gegevens uit de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) van het CBS over de veiligheidsbeleving van burgers en de perceptie van overlast, vormen de secundaire bronnen van informatie voor het onderzoek. Wegens de overgang naar een ander registratiesysteem hebben we voor wat betreft de politieregistraties gekozen voor een vergelijking tussen de registraties van 2010 en 2011. De ontwikkeling van de perceptie van overlast (IVM) is gebaseerd op een vergelijking van cijfers over 2009 en 2011.

Ontwikkeling omvang en ernst overlast

De primaire bronnen die in dit onderzoek zijn geraadpleegd, wijzen duidelijk in de richting van een afname van jongerenoverlast. In ongeveer 40% van de wijken in de steekproef zien wijkagenten die de jeugdgroepen van dichtbij kennen, een duidelijke afname van overlast in hun wijk. In nog eens bijna een kwart van de wijken zien wijkagenten een lichte afname in de periode 2009 - 2012. Ambtenaren van gemeenten zien eenzelfde trend. Ook de ernst van overlast is volgens de primaire bronnen verminderd.

Als we beide bronnen (respondenten van gemeente en wijkagenten) combineren en ook nagaan of er in documentatie gedegen ondersteuning te vinden is, dan blijft een constatering in de richting van een afname duidelijk overeind staan. In 8 van 19 gemeenten (dus 42%) wordt een afname van overlast door zowel gemeente als wijkagenten gefundeerd door gedegen evaluaties of andere rapportages. Hoewel cijfers van de shortlistmetingen lastig te gebruiken zijn om totale aantallen groepen in de tijd te volgen, kunnen we voorzichtig stellen dat dit beeld ook wordt ondersteund door een afname van het aantal groepen. In 2011/2012 komen namelijk duidelijk minder groepen uit de shortlistmetingen naar voren dan enkele jaren eerder.

Als we inzoomen op groepen die voor minstens de helft bestaan uit Marokkaans-Nederlandse risicjongeren dan zien we (weliswaar iets minder scherp) dezelfde trend.

De secundaire bronnen leveren een tweeledig beeld op van de ontwikkeling van de jeugdoverlast. In 13 gemeenten daalt het aantal politieregistraties van jongerenoverlast en nergens is sprake van een duidelijke stijging. De balans wat betreft de beleving van burgers is omgekeerd: in 6 gemeenten zien we een verslechtering in de beleving van de veiligheid van burgers als 2009 en 2011 worden vergeleken terwijl in 3 gemeenten de situatie in de beleving van burgers enigszins is verbeterd.

Informatie over de ontwikkeling van de impact van jeugdoverlast, vanuit de primaire en secundaire bronnen verzameld, is vervolgens naast elkaar gelegd. Daarmee ontstaat per gemeente een overall beeld van de ontwikkeling. Bij het bepalen van een gewogen overall conclusie per gemeente, wegen de primaire bronnen het zwaarst. De eindconclusie is voor een gemeente echter alleen positief als

een geconstateerde afname op basis van de primaire bronnen door minstens één van de secundaire bronnen wordt ondersteund en niet door de andere bron wordt tegengesproken. Op basis van deze weging is de conclusie dat de ontwikkeling van jeugdoverlast in positieve richting lijkt uit te vallen. Het aantal gemeenten met een positieve ontwikkeling ('+') bedraagt 8 (waaronder twee G4-steden: Amsterdam en Utrecht). In nog eens 8 gemeenten is er mogelijk sprake van een verbetering, maar zou de situatie ook onveranderd kunnen zijn ('0/+'): hier is een G4-stad: Rotterdam. In 2 gemeenten is in het geheel geen trend ('0') te signaleren op basis van de gecombineerde bronnen. In 3 gemeenten (waaronder Den Haag) wijzen bronnen een verschillende richting uit ('+/-'): er zijn aanwijzingen dat de impact van overlast is verminderd, maar ook aanwijzingen dat van een verslechtering sprake is. Dan is er nog één gemeente waar de trend ofwel gelijkblijvend of licht negatief is. In geen van de 22 gemeenten concluderen we een duidelijk negatieve ontwikkeling van de impact van jeugdoverlast op basis van de gecombineerde bronnen.

We kunnen al met al dus concluderen dat over het geheel van 22 gemeenten genomen, van een afname van jeugdoverlast sprake is als de situatie in 2011/2012 wordt vergeleken met 2009/2010.

Ontwikkeling kenmerken overlast

De onderzoeksvraag naar de ontwikkeling van de kenmerken van de overlast is beantwoord op basis van de interviews met de wijkagenten over overlastgevendende en criminele groepen. De meeste wijkagenten kennen de groepen en de individuele jongeren goed, soms al van jongs af aan. Van de geïnterviewde (wijk)agenten zijn sommigen al meer dan tien jaar werkzaam te zijn in de wijk. Bovendien worden met de shortlistmethodiek gegevens van individuele jongeren vastgelegd en besproken in casusoverleggen, waarvan de wijkagenten deel uit maken.

Gezien de kleine aantallen is enige voorzichtigheid bij het interpreteren van verschillen tussen t1 en t2 geboden maar omdat een relatief groot deel van *alle* overlastgevendende en criminele groepen in de analyse is betrokken, hebben analyses bij deze kleine aantallen wel degelijk zeggingskracht.

De volgende ontwikkelingen komen uit de analyse naar voren:

- De groepsgrootte lijkt af te nemen, er zijn in 2011/2012 minder groepen met meer dan 10 leden. Dat is het duidelijkst bij de groepen die zowel in 2009/2010 als in 2011/2012 overlast veroorzaken.
- De meeste groepen zorgden en zorgen gedurende bijna het hele jaar voor overlast. De frequentie door de week lijkt wel af te nemen. In 2011/2012 blijft de overlast vaker beperkt tot een of enkele dagen per week. Ook dit zien we het meest duidelijk bij de groepen die zowel in 2009/ 2010 als in 2011/2012 voor overlast zorgen.
- Er is een duidelijke tendens van afname van de impact van de geluidsoverlast. Bij de overige vormen van overlast (vernielingen, lastig vallen en intimidatie) zijn er nauwelijks verschillen tussen t1 en t2.
- De groepen verblijven vaker in meerdere wijken, de spreiding over verschillende locaties binnen één wijk, laat een echter beetje diffuus beeld zien. De groepen die door de jaren heen overlast veroorzaken hebben hun gedrag niet veranderd. De nieuwe groepen verblijven wellicht wat vaker op meerdere locaties in de wijk.
- We vonden geen verschillen in kenmerken van de overlast tussen de groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren en de groepen waarvoor dat niet geldt.

Ontwikkeling profiel overlastplegers

Ook de onderzoeksvraag naar de ontwikkeling van het profiel van de overlastveroorzakers is beantwoord op basis van de interviews met de wijkagenten. We hebben hierbij alleen gekeken naar de 35 groepen die er zowel in de periode 2009/2010 (t1) waren als in de periode 2011/2012 (t2)

overlast veroorzaakten. Het gaat dus maar om een beperkt deel van *alle* overlastgevendende en criminele groepen, maar door alleen de groepen te bekijken die zowel op t1 als op t2 actief waren, kunnen we de vraag naar de ontwikkeling van het profiel van de overlastveroorzakers wel het beste beantwoorden. Voorzichtigheid is echter zeker geboden is bij het generaliseren van de resultaten. De analyse van de ontwikkeling van de kenmerken van de overlastplegers levert het volgende beeld op.

- De meeste groepen kennen een behoorlijke spreiding in leeftijden. De vergelijking tussen t1 en t2 laat zien dat, gegeven het feit dat de leden van de 35 groepen inmiddels wat ouder zijn geworden, de samenstelling van de groepen enigszins is veranderd. De mix van verschillende leeftijden lijkt groter te zijn geworden en een aantal qua leeftijd homogeen samengestelde groepen lijkt te zijn verdwenen.
- In de groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren zijn relatief gezien vaker jongeren onder de 16 jaar aanwezig.
- Er zijn weinig verschuivingen in het gebruik van drugs en het verslaafd zijn aan drugs. Op beide meetmomenten is het gebruik van softdrugs relatief hoog. Als er sprake is van verslaving dan is dat meestal een verslaving aan softdrugs. Bij de groepen met relatief veel Marokkaans-Nederlandse jongeren is het beeld in grote lijnen hetzelfde.
- De overgrote meerderheid van de jongeren hebben zowel op t1 als op t2 problemen met school of werk. In circa de helft van de groepen hebben de meeste jongeren ook problemen thuis. De groepen met veel Marokkaans-Nederlandse jongeren hebben duidelijk meer problemen. Deze jongeren hebben volgens de wijkagenten vaker problemen thuis, vaker financiële problemen en vaker problemen op school of met werk.
- In 2011/2012 zijn er meer jongeren bekend bij de hulpverlening dan in 2009/2010. Dat geldt met name voor de jongeren met Marokkaans-Nederlandse achtergrond. We vatten dit op als een duidelijke indicatie dat de hulpverlening vaker wordt ingezet als maatregel om met name de Marokkaans-Nederlandse jongeren te ondersteunen en de overlast die zij geven, terug te dringen.

Ervaringen met de aanpak

Het is in dit onderzoek lastig gebleken om te achterhalen welke concrete maatregelen wel en welke niet werken om overlast te verminderen. We hebben wel in meer algemene zin zicht gekregen op de elementen die in een goede aanpak aanwezig dienen te zijn.

De aanpak van overlastgevendende en criminele jeugdgroepen is in veel gemeenten een mix van repressie en zorg in combinatie met een gezamenlijke inspanning gericht op de groep, de openbare ruimte en de individuele jongere. Het effectief aanpakken van jongeren uit de jeugdgroepen blijkt vaak maatwerk te zijn. Groepsgerichte interventies worden aangevuld met een dadergerichte aanpak toegesneden op de problematiek van een individuele jongere.

Jongerenwerkers worden (net als wijkagenten) in diverse gemeenten ingezet om contact te leggen met overlastgevendende jeugdgroepen. Het leggen van contact en uit de anonimiteit halen van de jongeren heeft op een deel van de overlastgevendende jongeren al een positief effect. Deze jongeren passen hun gedrag aan en gedragen zich beter. Voor de meesten is echter meer nodig.

Een belangrijk deel van de maatregelen heeft betrekking op het intensiveren van het toezicht op overlastgevendende jeugdgroepen. Hiertoe worden bijvoorbeeld straatcoaches ingezet, maar wordt ook gebruik gemaakt van technische hulpmiddelen als cameratoezicht. Ook de straatcoach heeft vaak als taak het overlastgevend gedrag te signaleren, de jongeren hierop aan te spreken en inzicht te verwerven in de samenstelling van groepen. Straatcoaches worden soms ook ingezet om individuele

jongeren te begeleiden, afspraken met ze te maken over hun gedrag, school of werk. Zo nodig, benaderen zij ook de ouders. Straatcoaches zijn vaak ook een belangrijke informatiebron voor politie en gemeente. De functie straatcoach is ontstaan om het gat tussen het werk van de politie en het jongerenwerk op te vullen. Volgens Loef e.a. (2012) dient de straatcoach zich duidelijk te positioneren.²⁸ Uit hun onderzoek naar het werk van de straatcoach blijkt dat er een toegevoegde waarde van de straatcoach is wanneer zij zich dicht tegen het gezag positioneren. Hoe 'softer' de aanpak, hoe minder de toegevoegde waarde ten opzichte van het bestaande aanbod. De informatie van de straatcoaches dient daarnaast te worden gebruikt om een adequate hulpverlening aan de overlastgevende probleemjongeren en hun gezinnen te organiseren.

In veel gemeenten is repressie een belangrijke maatregel om de overlast te verminderen. Dit kan vele vormen aannemen en uiteenlopen van de inzet van jeugdboa's, het uitdelen van bekeuringen, het voeren van een zero-tolerance beleid, opsporingsonderzoek tot een bovenregionaal rechercheonderzoek aan toe.

Met name in de grotere gemeenten worden notoire overlastveroorzakers of criminele jongeren in een persoonsgericht traject of integrale aanpak geplaatst. Deze jongeren (en het gezien van herkomst) wordt hulp geboden bij het vinden van werk, het volgen van een opleiding en bij problemen op andere leefgebieden zoals wonen, schulden, gezondheid en vaardigheden.

Binnen het kader van dit onderzoek hebben we maatregelen die én volgens de respondent van de gemeente én volgens een of meer wijkagenten én op basis van resultaten van onderzoek, tot afname van overlast leiden, als werkzame maatregelen beschouwd. Maatregelen die voldeden aan twee van de drie criteria zijn door ons als veelbelovend beschouwd.

Werkzame maatregelen zijn vooral gericht op het versterken van de organisatie rond de aanpak van jeugdgroepen. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt naar:

- het inzetten van personen die een trekkersfunctie vervullen bij de aanpak, zoals de inzet van een jeugdcoördinator of de inzet van een projectleider veiligheidshuis.
- het verbeteren van de informatiepositie over jeugdgroepen, zoals het leveren van maatwerk per groep gebaseerd op een analyse en uitgewerkt in een gebieds-, persoons- en delictgerichte aanpak of een integrale aanpak van jeugdgroepen ondersteund door een gezamenlijk registratiesysteem.

Daarnaast is het versterken van de keten een maatregel die effect lijkt te sorteren. Genoemd zijn het ontwikkelen van een ketenaanpak jeugdveiligheid met de drie routes individueel, gebiedsgericht en groepsgericht en een integrale en geclusterde aanpak gericht op specifieke groepen. Deze maatregelen zijn te beschouwen als veelbelovend.

Specifieke maatregelen die in sommige gemeenten tot minder overlast leiden zijn het betrekken van de ouders bij de aanpak, indien nodig het aanstellen van gezinscoaches voor gezinnen met overlastgevende jongeren en de inzet van straatcoaches en ambulante jongerenwerkers. De inzet van met name straatcoaches die zelf ook een Marokkaans-Nederlandse achtergrond hebben en daardoor dichterbij de jongeren staan, blijkt in sommige gemeenten te werken als specifieke maatregel voor de Marokkaans Nederlandse-risicjongeren.

---

²⁸ L. Loef, K. Schaafsma en N. Hilhorst (2012). Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvormen. Reed Business, Amsterdam.

Eindconclusie ten aanzien van ontwikkeling en kenmerken overlast

Er is over het geheel genomen binnen de 22 gemeenten sprake van een afname van jeugdoverlast als de situatie in 2011/2012 wordt vergeleken met de situatie in 2009/2010. Deze trend zien we ook (in lichtere mate) bij de overlast die wordt veroorzaakt door jeugdgroepen die voor het merendeel bestaan uit Marokkaans-Nederlandse risicjongeren. Wat betreft de ontwikkeling van de kenmerken van de overlast hebben we aanwijzingen gevonden dat (1) de groepsgrootte lijkt af te nemen, (2) de overlast minder vaak gedurende de gehele week plaats vindt, (3) de impact van geluidsoverlast is afgenomen en (4) de groepen zich vaker in meerdere wijken ophouden.

Wat betreft de ontwikkeling van de kenmerken van de overlastveroorzakers hebben we aanwijzingen gevonden dat de groepen in vergelijking met 2009/2010 meer divers zijn samengesteld wat betreft leeftijd. De groepen die voor het merendeel bestaan uit Marokkaans-Nederlandse jongeren onderscheiden zich van de andere groepen in het feit dat hier vaker jongeren onder de 16 aanwezig zijn. Verder blijkt dat er in 2011/2012 meer jongeren bekend zijn bij de hulpverlening dan enkele jaren eerder. Dat laatste geldt met name voor de Marokkaans-Nederlandse jongeren. Deze jongeren lijken ook meer problemen te hebben dan de andere jongeren. Een grotere bekendheid bij de hulpverlening vatten we op als een indicatie dat de hulpverlening vaker wordt ingezet als maatregel om de overlast terug te dringen. Met name ten aanzien van de laatste bevindingen (over de kenmerken van de overlastveroorzakers) dient te worden opgemerkt dat deze betrekking hebben op kleine aantallen. Deze resultaten zijn daarom alleen indicatief.

BIJLAGE 1 Onderzoeksverantwoording

In deze bijlage gaan we op een aantal punten van de gevolgde methode nader in, te weten:

1. De verantwoording van de steekproeftrekking jeugdgroepen uit de shortlist.
2. De analyse van politieregistraties van situaties van jeugdoverlast.
3. De analyse van cijfers Integrale Veiligheidsmonitor (IVM).

We geven ten slotte ook een aantal overwegingen weer die meegespeeld hebben bij de keuze van het onderzoeksdesign.

Ad 1 Verantwoording steekproeftrekking jeugdgroepen

Bij de selectie van wijkagenten van politie voor het afnemen van een telefonisch interview over overlast van jeugdgroepen in hun werkgebied is als volgt te werk gegaan. We beschrijven achtereenvolgens de uitgangspunten vooraf, de werkwijze in de praktijk; de resulterende respons. We sluiten af met enkele opmerkingen over de generaliseerbaarheid van resultaten.

Centrale uitgangspunten

Voorop staat dat de steekproeftrekking twee doelen dient:

1. Op basis van deze steekproef moet het mogelijk zijn uitspraken te doen op het niveau van de 22 gemeenten gezamenlijk. Hiervoor is allereerst nodig voldoende omvang voor statistische power. In de onderzoeksopzet is ingezet op een bereik van alle geschatte 100 groepen in 22 gemeenten. We hebben 61 van de beoogde 100 groepen in de respons. Gezien het korte tijdsbestek van dit onderzoek een goed resultaat. We hebben steeds per gemeente ofwel een aselechte of een gestratificeerde steekproef getrokken. In kleinere gemeenten zijn vaak alle groepen meegenomen in het onderzoek.
2. Op basis van de steekproef moet het mogelijk zijn uitspraken van respondenten van gemeente te double-checken. Daarbij moet de steekproef op gemeenteniveau ook in staat stellen om tenminste indicatief uitspraken te kunnen doen over de ontwikkeling van overlast.

Door het aselekt trekken van een steekproef is in enkele gemeenten een ondervertegenwoordiging ontstaan van wijken waar maatregelen zijn ingezet. Waar zich dit voordeed is in een enkel geval aanvullend een extra wijkagent geïnterviewd. Door de beperkte omvang heeft dit geen invloed op de beschreven resultaten.

Respons

Allereerst presenteren we de populatie en respons per type groep waarbij we alleen de overlastgevendende en criminele groepen betrekken omdat dit ons steekproefkader is geweest.

Tabel B1: Populatie en respons per type groep voor overlastgevende²⁹ en criminele groepen

Type groep	2009/2010		2011/2012	
	Populatie	Respons	Populatie	Respons
Overlastgevend	72	35 (49%)	46	35 (76%)
Crimineel	37	17 (46%)	22	7 (32%)
Totaal	109	52 (48%)	68	44 (65%)

Het responspercentage van 48% op t1 en 65% op t2 betekent dat een flink deel van de overlastgevende en criminele groepen in dit onderzoek zijn meegenomen. Hoewel dit responspercentage een goed resultaat is, dient te worden bedacht dat de aantallen groepen (met name het aantal van 35 groepen dat in hoofdstuk 4 centraal staat) wel relatief klein zijn. Resultaten dienen daarom met de nodige voorzichtigheid te worden bekeken. Dit is in de beschrijving ook gedaan door steeds genuanceerde en voorzichtige conclusies te trekken.

In de hierna volgende tabellen zijn per gemeente de aantallen jeugdgroepen opgenomen in zowel de populatie als de respons. De tabel is in twee delen gesplitst omdat voor een deel van de gemeenten het onderscheid hinderlijk en overlastgevend in de praktijk soms door elkaar liep. Dat wil zeggen dat jeugdgroepen die volgens de shortlist 'overlastgevend' waren, door de wijkagent tijdens het interview soms als hinderlijk werden getypeerd. Daarom zijn in het tweede deel van de responstabel de typen 'hinderlijk' en 'overlastgevend' samengevoegd.

Tabel B2-1: Typen jeugdgroepen: populatie en respons (deel 1)

	Hinderlijk		Overlastgevend				Crimineel			
	2009/ 2010	2011/ 2012	2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012	
	Popu- latie	Popu- latie	Popu- latie	Res- pons	Popu- latie	Res- pons	Popu- latie	Res- pons	Popu- latie	Res- pons
Amsterdam	19	8	10	4	11	4	9	2	2	1
Amersfoort	11	10	9	3	5	1	1	0	0	0
Eindhoven	18	17	9	1	3	1	2	1	1	0
Gorinchem	11	6	1	1	1	1	0	0	0	0
Gouda	17	5	3	2	4	2	3	2	1	1
Veenendaal	4	5	2	2	0	0	0	0	0	0
Roosendaal	7	4	3	0	2	0	2	3 *	1	0
Totaal	87	55	37	13	26	9	17	8	5	2

²⁹ In het interview met wijkagenten bleek in enkele gevallen dat een groep die volgens de shortlist 'overlastgevend' was in feite volgens de agent als 'hinderlijk' getypeerd zou moeten worden. Hiermee houden we in deze tabel geen rekening. In de volgende uitgebreide tabel per gemeente is dit wel verdisconteerd.

Tabel B2-2: Typen jeugdgroepen: populatie en respons (deel2)

	Hinderlijk/Overlastgevend				Crimineel			
	2009/2010		2011/2012		2009/2010		2011/2012	
	Popu- latie	Res- pons	Popu- latie	Res- pons	Popu- latie	Res- pons	Popu- latie	Res- pons
Culemborg	9	0	6	0	1	1	1	1
Ede	12	3	5	5	1	0	0	0
Lelystad	7	1	3	1	0	0	0	0
Oosterhout	4	2	10	3	1	1	1	0
Maassluis	3	2	1	1	0	0	2	1
Utrecht	41	2	26	5	8	3	10	0
Helmond	19	1	9	1	3	2	0	0
Tilburg	Nb*	3	Nb*	1	1	1	0	0
Schiedam	9	1	9	0	0	0	0	0
Leiden	11	3	5	1	1	1	0	0
Den Bosch	13	2	13	4	3	2	2	1
Zeist	9	2	2	2	1	1	1	1
Totaal ³⁰	137	22	89	24	20	12	17	4

*: Nb= niet bekend.

Overwegingen keuze overlastgevende en criminele groepen als kader

We hebben ervoor gekozen om de shortlisttypen *overlastgevende en criminele groepen* als steekproefkader te kiezen. De aantallen jeugdgroepen volgens de scoring van groepen met de shortlistmethodiek in 2011/2012 (t1) en 2009/2010 (t0) zijn gebruikt als steekproefkader. In de praktijk bleken cijfers over aantallen hinderlijke, overlastgevende en criminele groepen in alle 22 gemeenten bekend. De keuze voor *overlastgevende* en *criminele* groepen is gemaakt omdat we zoveel mogelijk, zo concreet mogelijk en zo betrouwbaar mogelijke informatie willen verzamelen.

1. De totale omvang van het steekproefkader in de 22 gemeenten (vooraf geschat op totaal circa 100 groepen) is behapbaar. De aantallen hinderlijke groepen liggen veel hoger.
2. De shortlistmethodiek is *een* methode om groepen te signaleren. Agenten kunnen zich soms niet vinden in de groepen die uit een scoring naar voren komen, ook als ze zelf bij de scoring betrokken waren. Om discussie te voorkomen (is dit al echt een jeugdgroep die er toe doet of valt de overlast erg mee) is ervoor gekozen om niet specifiek op hinderlijke groepen te selecteren. Juist bij deze categorie zijn groepsgrenzen onduidelijker.
3. Gemeenten plegen met name inzet op wijken of groepen waar de impact van overlast op de wijk het ernstigst is. Dit is met name overlast veroorzaakt door overlastgevende en criminele, en minder door hinderlijke groepen. Niet alleen de grotere omvang van overlast is een reden de twee categorieën te selecteren, maar ook het feit dat we zicht willen krijgen op resultaten van de inzet van maatregelen.
4. De typen *overlastgevende* en *criminele* groepen vertonen ernstiger gedragingen (inclusief delicten) dan *hinderlijke* groepen waardoor agenten de groepen beter kennen. Ze zijn dan beter in staat zo specifiek en betrouwbaar mogelijke informatie te geven. *Kenmerken* van hinderlijke groepen zijn waarschijnlijk minder goed bekend bij de agenten.

³⁰ Het totaal aantal verschilt enigszins van de totalen in tabel 2.2 en in tabel B.1 doordat voor Tilburg het aantal hinderlijke groepen niet bekend is.

5. De overlast door hinderlijke groepen blijft niet buiten beschouwing in deze bron. Agenten zijn naast informatie over specifieke groepen ook bevraagd op ontwikkeling van jeugdoverlast in de gehele wijk, dus inclusief de overlast van hinderlijke groepen. In de praktijk schatten we dat in ongeveer de helft van de geselecteerde wijken zich ook hinderlijke groepen bevinden. Deze categorie overlast is op deze wijze voldoende in het onderzoek meegenomen.
6. Tot slot: de andere bron vanuit politie (GIDS-registraties jeugdoverlast) heeft juist relatief sterker betrekking op lichtere misdragingen en daarmee op indicaties van overlast door hinderlijke groepen. Hiermee is er een beter evenwicht tussen de bronnen onderling.

Werkwijze in de praktijk

We hebben de volgende stappen gevolgd bij de steekproeftrekking van wijkagenten.

1. Vaststellen totaal aantal jeugdgroepen (O en C) in de gemeente op de meetmomenten t0 en t1.
2. Als het totaal aantal groepen kleiner of gelijk is aan 3 (matig of sterk stedelijk) of aan 7 (zeer sterk stedelijk) dan worden alle betreffende wijkagenten benaderd.
3. Is dit niet het geval dan is een steekproef getrokken. A-select zijn 3 (matig/sterk stedelijke gemeenten) of 7 (zeer sterk stedelijke gemeenten) groepen gekozen.

Ad 2 Registratiegegevens politie

Respons

Via de VTSPN zijn de functioneel beheerders van de 12 betrokken regiokorpsen gevraagd gegevens aan te leveren over 2010 en 2011. De respons:

1. Respons op gemeenteniveau: 100% (22 van de 22).
2. Respons op wijkniveau: 41% (9 van de 22).

Keuze code E35 'jeugdoverlast'

Door politie geregistreerde gegevens omtrent jeugdoverlast zijn als ondersteunende bron in dit onderzoek gebruikt. We hebben ervoor gekozen om aantallen incidenten in kaart te brengen in de jaren 2010 en 2011 met de code E35 ('overlast jeugd'). Hier wordt ingegaan op overwegingen bij de gevolgde werkwijze. Eerst leggen we uit waarom het onttrekken van volledige kwantitatieve gegevens over overlast in registraties van politie zeer complex is. Het is lastig om cijfermatige gegevens over 'overlast' te onttrekken aan de registratiesystemen van politie die direct vertaald kunnen worden naar de aard en omvang van jeugdoverlast in een buurt, wijk of gemeente. Incidenten gerelateerd aan jeugdoverlast kunnen namelijk in veel verschillende categorieën worden geregistreerd. Het loont niet om binnen het korte tijdsbestek van dit onderzoek uitgebreid in te zetten op de analyse van door politie geregistreerde overlast. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld:

1. De meldingsangst of meldingsmoeheid in sommige wijken beïnvloedt de validiteit van gegevens in negatieve zin. Dat hiervan soms sterk sprake is, wordt in de interviews door agenten ook actief aangegeven.
2. Het is bekend dat de registratiediscipline van agenten per persoon verschilt. Juist de meldingen jeugdoverlast is een vrij zachte categorie, waarbij deze discipline van invloed is op het aantal registraties.
3. Er zijn indicaties dat met de introductie van het nieuwe registratiesysteem voor politie (BVH) ook bij agenten registratiemoeheid is opgetreden. Dit heeft een negatieve invloed op de betrouwbaarheid van gegevens.

4. Het ontsluiten van valide en betrouwbare cijfers uit het registratiesysteem is in theorie wel mogelijk. Het is mogelijk om aan de hand van een slimme query (=commando zoekstructuur) uit het registratiesysteem van politie alle geregistreerde incidenten te onttrekken. Hiervoor is echter teveel specifieke informatie op wijk- en op persoonsniveau nodig. Je moet dan individuen uit een specifieke groep op naam in de query te benoemen. Ook is het nodig specifieke locaties in de wijk op naam mee te nemen. Alleen dan is het mogelijk om alle incidenten en overlastgerelateerde delicten op te sporen in de registratiesystemen. En dan nog zou een zeer groot aantal codes gedefinieerd moeten worden³¹ waarvan kan worden verwacht dat ze *kunnen* duiden op overlast. Door namen, locaties en ook bijvoorbeeld leeftijdsgrenzen in te voeren kan in de systemen geautomatiseerd worden gezocht. Het zoeken op naam en locatie vraagt veel startinformatie (welke namen en locaties?). Dat is voor 22 gemeenten ondoenlijk binnen het tijdsbestek van dit onderzoek.
5. Het raadplegen van een alternatieve bron zoals de aantallen meldingen die bij de meldkamers binnenkomen is niet mogelijk. Reden hiervoor is dat politie deze gegevens niet centraal kan aanleveren. Binnen het tijdsbestek van het onderzoek is het niet mogelijk bij de afzonderlijke 12 politieregio's deze gegevens op te vragen. Daarnaast kleven er ook aan het gebruik van deze cijfers bezwaren. De invloed van veelvuldig meldende burgers is in deze cijfers relatief groot. Verder gaan veel andere genoemde bezwaren (bijvoorbeeld de registratiediscipline in de meldkamer) ook hier op.

De enige binnen het tijdsbestek haalbare aanpak is de gekozen aanpak en de analyse van de code 'E35'.

Validiteit en betrouwbaar van de gevolgde werkwijze

Het in kaart brengen van aantallen in de categorie E35 is nuttig als aanvullende bron die *indicatief* informatie biedt over ontwikkelingen jeugdoverlast. Op voorhand weten we dat het geboden beeld slechts een deel van de overlast door jeugdgroepen betreft. Het is een betrouwbare bron als we de aantallen niet in absolute zin beschouwen, maar vooral focussen op de *ontwikkelingen* in de tijd. Door verschillend gebruik tussen regio's en werkgebieden van politie heeft het weinig zin de hoogte onderling te vergelijken. Ook is het dus niet zinvol aantallen af te zetten tegen bevolkingsaantallen in een gemeente of wijk.

De volgende indicaties duiden erop dat deze code een redelijk betrouwbaar en valide beeld van ontwikkelingen binnen een wijk of gemeente kan bieden:

- De code E35 is al in gebruik sinds 1996³².
- We zien weinig systematische verschillen in de hoogte van aantallen als we de voormalige X-Poll regio's vergelijken met andere regio's³³.

---

³¹ Er is een selectie van codes nodig waarbij gekeken wordt naar de meest voorkomende soorten delicten in overlastgroepen. Dit is erg lastig om dat de aard van overlastgevende jeugdgroepen zeer sterk varieert. Een snelle scan van de in gebruik zijnde maatschappelijke klassen in het systeem BVH laat zien dat een kwart (namelijk 61 van de in totaal 239 codes) voor deze selectie in aanmerking komen. We hebben bij deze scan zeer beperkt inbraken en/of geweldsdelicten meegenomen. De codes lopen uiteen van 'eenvoudige mishandeling', 'straatroof', 'belediging', 'overtreding apv', 'ruzie/twist zonder gevolgen', 'vernietiging van/aan auto' tot 'overige delicten openbare orde'. Een volledig overzicht in de tabel in de bijlage.

³² Er zijn recent aanvullend ook drie codes in het systeem opgenomen die specifiek betrekking hebben op de jeugdgroepen in de drie Beke-categorieën. Deze blijken nog vrijwel niet in gebruik te zijn in de regio's.

³³ Reden om deze vergelijking te maken is het feit dat in X-Poll regio's al voor de invoering van BVH werd gewerkt met een indeling in maatschappelijke klassen zoals nu algemeen ingevoerd middels BVH. De BPS-regio's hanteerden een (veel groter en diverser) systeem van incidentcodes dat duidelijk anders was opgezet.

- Er zijn in BVH slechts zeven verschillende expliciete overlastcategorieën opgenomen, die inhoudelijk duidelijk onderling van elkaar verschillen.

E33	OVERLAST DOOR GESTOORDE/OVERSPANNEN PERSOON
E35	MELDING OVERLAST JEUGD
E36	OVERLAST VUURWERK (ZONDER GEVOLGEN)
E41	OVERLAST ZWERVERS
M131	OVERLAST VUURWERK
E38	OVERLAST IVM DRUGS
M21	OVERLAST STAND/ROOK/STOF
E391	OVERLAST STALKER

Er worden in geen van de 22 gemeenten grote trendbreuken aangetroffen in de maandcijfers.

Aantallen registraties in plaats van aantallen incidenten

We dienen te bedenken dat de aantallen betrekking hebben op registraties en niet perse op incidenten. Ook als politie een jeugdgroep actief benadert, een gesprek voert met de jongeren en hiervan verslag doet in het registratiesysteem kan dit leiden tot een registratie jeugdoverlast. In de meeste gevallen gaat het om lichte incidenten. Zo gauw sprake is van een gepleegd delict in een overlastgevende jeugdgroep zal er doorgaans onder meer specifieke (vaak delict-)categorieën worden geregistreerd. Deze delicten zijn in de aantallen niet meegenomen en de hoogte zegt dus meer over lichtere vormen van overlast, dan over incidenten gerelateerd aan zwaardere groepen waar veel sprake is van *overlastcriminaliteit*.

Ad 3: Cijfers Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) van het Centraal Bureau voor Statistiek

Werkwijze

Via het CBS is bij Bureau Veiligheidsmonitor een account verkregen voor het online betrekken van gegevens uit de dataset. ABF Research ondersteunt en beheert de gegevens. De gemeenten zijn alle ervan op de hoogte gesteld dat gemeentelijke gegevens via een account voor dit onderzoek beschikbaar zijn gesteld. Dit is gebeurd via de contactpersonen van Bureau Veiligheidsmonitor. Het CBS heeft responscijfers geleverd, en bij gemeenten zijn de namen van wijken nagevraagd behorend bij de codes in de dataset. Doordat voor wijkgegevens verschillende bronnen gecombineerd dienden te worden en er geen consistentie was tussen de codes bij verschillende bronnen, was een analyse op wijkniveau binnen het tijdsbestek van dit onderzoek niet haalbaar. Voor de analyse op gemeenteniveau zijn alle gegevens geleverd. Er is in een eigen Excel dataset een toets voor verschillen op de twee meetmomenten uitgevoerd. Voor het bepalen van de drempelwaarde geldt de volgende voorbeeldformule: $=1,96 * C.WORTEL((E4 * (100 - E4) / (C4 - 1)) + (F4 * (100 - F4) / (D4 - 1)))$

Selectie items

Er is gekozen voor het opvragen van cijfers uit de IVM van enkele items die het meest gerelateerd zijn aan jongerenoverlast. Er is geen gebruik gemaakt van de voor de hand liggende samengestelde indicatoren die in het CBS-rapport prominent naar voren komen. Dit zijn namelijk veelal containervariabelen waarin veel verschillende vormen van overlast worden samengebracht. We kijken veel specifieker naar de vormen van overlast die direct raken aan de definitie in dit onderzoek.

We hebben de volgende items geselecteerd:

Overlast

% 'komt vaak voor' en 'komt soms voor'³⁴ van de items:

- *Overlast van groepen jongeren in eigen buurt.*
- *Mensen die op straat worden lastig gevallen in de eigen buurt.*
- *Beschadiging over vernieling aan auto's en diefstal vanaf auto's in de eigen buurt*
- *Vrouwen of meisjes die op straat worden nagefloten, nageroepen of op andere manier ongewenst aandacht krijgen.*

respectievelijk % 'overlast jongeren', % 'lastiggevallen mensen' *, % 'lastigvallen vrouwen' *, % 'jeugdcriminaliteit' * van het item:

Wat zijn volgens u de twee belangrijkste buurtproblemen, waarvan u vindt dat ze met voorrang moeten worden aangepakt.

NB: de hierboven gemarkeerde items met ster (*) zijn niet in de analyse meegenomen omdat aantallen te laag waren.

Onveiligheidsgevoelens

- *Voelt zich onveilig* (% 'vaak' en % 'soms').
- *Voelt zich onveilig in de eigen woonbuurt* (% 'vaak' en % 'soms').

Functioneren gemeente

- *De gemeente heeft aandacht voor het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt* (% '(helemaal) mee eens')³⁵.

Ad 4: Algemene overwegingen gekozen design

Overwegingen keuze voor typen jeugdgroepen

In het onderzoek maken we gebruik van de manier van kijken naar jeugdgroepen zoals dit in de Beke-systematiek (ook wel shortlistmethodiek) wordt gedaan. Aan de hand van het gebruik van de shortlist vullen wijkagenten periodiek een scoreformulier in waarmee jeugdgroepen in drie hoofdtypen worden ingedeeld: hinderlijk, overlastgevend, crimineel.³⁶ Hoe verhouden deze groepstypen zich tot de definiëring van overlast in dit onderzoek en wat betekent dat voor de wijze waarop gebruik wordt gemaakt van de shortlistmethodiek. Kortom: over welke groepen gaat het in dit onderzoek met name, en hoe kunnen we dit in de bevraging van sleutelinformanten (m.n. de wijkagenten) zo helder mogelijk formuleren?

Allereerst de definitie van overlast in dit onderzoek:

door jongeren geproduceerd, vervelend geluid (met name: lawaai maken, schreeuwen, lallen, schelden, intimiderend en seksistisch woordgebruik, hard brommergeluid), gebruik van drank en/of drugs, hangen op auto's en in portieken of tijdens late avonduren of gedurende de nacht rondhangen

³⁴ Afhankelijk van de grootte van N op wijkniveau wordt ervoor gekozen of beide categorieën al dan niet in de factsheets dienen te worden samengevoegd.

³⁵ De vragen in blokken 12 (onveilige plekken) en 13 (respectloos gedrag) zijn niet opgenomen. Doordat hier de categorie 'niet van toepassing' is toegevoegd wordt de interpretatie van resultaten bij kleinere aantallen lastiger. Dit beïnvloedt te zeer de betrouwbaarheid in negatief opzicht.

³⁶ Daarnaast worden straatbendes en jeugdbendes onderscheiden als in de groepen sprake is van een hiërarchie, hechte structuur, organisatie en solidariteit. Deze groepen stellen zich op straat juist zeer 'low profile' op. Dit staat op gespannen voet met de definiëring van overlast in dit onderzoek (gaat om 'zeer aanwezige' groepen) en worden daarom niet meegenomen.

op pleinen, spugen, vernielen, beschadigen en vervuilen van spullen of van de (openbare of vrij toegankelijke) ruimte.

De definiëring is opgebouwd uit (1) hinderlijke aanwezigheid mede blijkend uit geproduceerd geluid; (2) lastig vallen tot intimideren; (3) kleine tot grotere delicten vernieling.

Daarnaast plaatsen we de typering van jeugdgroepen door Beke. Hinderlijke groepen zijn 'af en toe luidruchtig aanwezig', 'soms loopt het uit de hand' en 'incidenteel vernielingen'. Overlastgevende groepen zijn 'nadrukkelijker aanwezig', 'vallen omstanders wel eens lastig', 'zijn minder goed te corrigeren' en de delicten (niet alleen vernielingen maar ook geweld) 'worden doelbewuster gepleegd'. Als beide typen groepen naast elkaar worden beschouwd dan zien we dat beide groepen in de definitie zijn opgenomen. Criminele groepen kenmerken zich doordat ze leden hebben die al vaker met de politie in aanraking zijn geweest en ernstiger feiten plegen. Ze schrikken ook niet terug voor het gebruik van geweld.

Bevraging agenten over groepen

In de bevraging van wijkagenten is het belangrijk om betrouwbare informatie te verzamelen. De betrouwbaarheid van het beeld dat agenten schetsen van de groepen is hoger als wordt gevraagd naar specifieke gedragingen en voorvallen en specifieke groepen. Ook is het belangrijk duidelijk te definiëren wat we onder overlast verstaan. We hebben in de interviews steeds benadrukt dat we het hebben over overlast die zichtbaar op straat is en dat de delicten die leden uit de groep plegen buiten beschouwing blijven als deze delicten niet direct aan de overlast ter plaatse zijn gerelateerd. Vragen we naar overlast van jongeren in het algemeen, dan is de mening van een wijkagent hierover veel minder betrouwbaar dan wanneer het gaat over de overlast die een specifieke groep veroorzaakt. Hierbij geldt wel de voorwaarde dat de grenzen van de groep goed zichtbaar dienen te zijn. We kunnen dus niet automatisch uitgaan van de groepen zoals deze uit de shortlist voortkomen. We hebben steeds eerst bij de wijkagent nagevraagd of de categorisering en indeling overeenkomt met het beeld dat de wijkagent zelf heeft van aantallen en typering van groepen. Zo niet, dan zijn we uitgegaan van een groep zoals de agent deze ziet. In sommige gevallen betekende dit dat gesproken is over een grote groep personen die in wisselende samenstelling in een bepaald gebied (soms enkele locaties dicht bij elkaar) overlast veroorzaken in groepsverband.

In een verhandeling over de perceptie van overlast door Eysink Smeets (2010) wordt een uitspraak van Schnabel aangehaald om te illustreren hoe burgers hiermee omgaan. Het is goed voorstelbaar dat dit bij agenten vergelijkbaar werkt. Schnabel (directeur van het SCP) zei in 2009 dat burgers soms zeggen 'met mij gaat het goed, maar met ons gaat het slecht', waarmee hij verwijst naar het fenomeen dat burgers in opinieonderzoeken geneigd zullen zijn de eigen situatie als goed te beschouwen, maar de collectieve situatie als veel slechter (zie pagina 15). Het is voorstelbaar dat veel wijkagenten vergelijkbaar naar overlast in de eigen wijk zullen kijken: 'met deze groep gaat het goed, maar met de wijk nog steeds net zo slecht'. Het is heel lastig een totaalbeeld te schetsen en er is nog steeds overlast, dus zullen ze wellicht geneigd zijn te oordelen dat het collectief (in de gehele wijk) eigenlijk niet beter gaat. We vragen daarom wijkagenten heel specifiek naar de ontwikkeling bij bepaalde groepen. Daarnaast vragen we hen ook om bij het schetsen van het algemene beeld de belangrijkste groepen gezamenlijk voor ogen te nemen. Zo maken we de bevraging zo concreet mogelijk en krijgen we betrouwbaarder antwoorden.

Net als bij de bevraging van burgers, bestaat het risico bij de bevraging van agenten dat niet zozeer de daadwerkelijke overlast(ontwikkeling) wordt gemeten, maar de perceptie ervan door de agent. Dus

de overlast na waarneming en betekenisgeving (zie pagina 16, hier worden drie mogelijke oorzaken van een geconstateerde ontwikkeling in overlast onderscheiden). We kunnen nooit helemaal tegemoet komen aan dit meetprobleem. We kunnen wel proberen om de invloed van percepties op de gemeten fenomenen zoveel mogelijk te verminderen. Dit doen we zoals gezegd door agenten ook te bevragen op concrete groepen en zoveel mogelijk de gedragingen die ten grondslag liggen aan overlast concreet te benoemen.

BIJLAGE 2 Tabellen bij hoofdstuk 2

In deze bijlage worden de uitgebreide versies gepresenteerd van respectievelijk de tabellen 2.9, 2.10 en 2.11.

Tabel 2.9 in het rapport geeft aan in welke gemeenten sprake is van een positieve of negatieve ontwikkeling op vier items met betrekking tot gevoelens van onveiligheid. In onderstaande *Tabel B2.9* zijn de onderliggende cijfers opgenomen. Met een '0' is aangegeven dat geen significante verandering is opgetreden, met een '+' dat er een verbetering te zien is en met een '-' dat sprake is van een ontwikkeling in negatieve zin.

Tabel B2.9: Gevoelens van onveiligheid (algemeen en in eigen buurt): vergelijking van 2011 en 2009

	Netto steekproef-grootte		Gevoel van onveiligheid: ja (%)			Mate van onveilig voelen: vaak (%)			Gevoel van onveiligheid in eigen buurt: ja (%)			Mate van onveilig voelen in eigen buurt: vaak (%)		
	N in 2009	N in 2011	2009	2011		2009	2011		2009	2011		2009	2011	
Amersfoort	410	432	29,1	23,5	0	12,1	4,2	+	18,2	15,6	0	x	x	x
Amsterdam	4374	4421	36,0	37,0	0	11,9	9,6	+	26,9	27,1	0	15,5	12,6	+
Den Haag	12683	9733	35,0	34,3	0	17,8	19,5	-	28,5	28,4	0	18,7	20,6	-
Ede	3675	3709	31,8	28,9	+	8,1	10,3	-	20,0	19,9	0	12,4	12,2	0
Eindhoven	1439	1721	32,6	33,1	0	12,8	13,9	0	27,1	26,7	0	13,7	15,2	0
Helmond	1908	935	28,4	29,8	0	12,2	13,9	0	22,2	22,6	0	13,1	13,4	0
Leiden	2367	2582	29,6	32,7	-	9,2	7,1	+	21,8	20,4	0	11,6	7,6	+
Maassluis	568	231	29,5	27,6	0	6,3	x	x	21,1	21,7	0	8,9	x	x
Nijmegen	1207	4083	29,1	38,0	-	9,3	8,3	0	21,5	25,8	-	11,0	11,7	0
Oosterhout	375	462	20,5	24,7	0	x	9,3	x	16,4	20,1	0	x	x	x
Rotterdam	16141	7719	34,2	36,0	-	14,9	16,8	-	25,6	26,7	0	17,9	21,8	-
Schiedam	1679	1639	32,5	34,9	0	16,3	16,7	0	25,9	28,9	0	17,3	19,9	0
's-Hertogenbosch	375	3239	29,3	30,3	0	8,2	10,4	0	23,9	24,3	0	9,0	11,8	0
Tilburg	429	5649	31,5	32,6	0	10,1	13,6	-	24,8	27,4	0	12,0	13,8	0
Utrecht	1041	1305	38,5	36,7	0	10,6	10,2	0	26,2	25,7	0	12,5	14,9	0
Veenendaal	845	1221	32,4	32,4	0	13,8	11,7	0	17,4	22,1	-	14,9	13,7	0
Zeist	1047	1113	26,1	27,4	0	8,7	9,4	0	20,6	19,9	0	13,0	13,5	0
Nederland	198122	223946	28,6	28,6	-	10,6	10,9		20,3	20,6	-	12,9	13,5	-

Tabel 2.10 in het rapport geeft aan in welke gemeenten sprake is van een positieve of negatieve ontwikkeling op vier items met betrekking tot overlast van jeugdgroepen en beschadiging of vernieling van auto's. In onderstaande *Tabel B2.10* zijn de onderliggende cijfers opgenomen. Met een '0' is aangegeven dat geen significante verandering is opgetreden, met een '+' dat er een verbetering te zien is en met een '-' dat sprake is van een ontwikkeling in negatieve zin.

Tabel B2.10 Ervaren van jongerenoverlast en vernielingen aan auto's: vergelijking van 2011 en 2009

	Overlast groepen jongeren: komt vaak voor (%)			Belangrijkste buurtprobleem is: Overlast van groepen jongeren (%)			Beschadiging of vernieling aan auto's en diefstal: komt vaak voor (%)			Belangrijkste buurtprobleem: Beschadiging of vernieling aan auto's en diefstal (%)		
	2009	2011		2009	2011		2009	2011		2009	2011	
Amersfoort	13,3	8,3	+	15,2	8,6	+	10,3	8,8	0	5,7	5	0
Amsterdam	19,8	18,3	0	16,0	14,9	0	15,5	16,3	0	6,6	5,2	+
Den Haag	19,2	19,9	0	14,6	13,0	+	18,1	18,8	0	7,2	6,9	0
Ede	12,5	10,8	+	12,0	11,2	0	9,1	6,8	+	7,1	4,4	+
Eindhoven	15,1	14,7	0	14,3	11,8	+	17,5	13,8	+	9,5	6,7	+
Helmond	12,3	12,2	0	10,7	12,7	0	12,7	12,5	0	8,4	8,2	0
Leiden	14,7	14,7	0	10,6	12,0	0	10,4	9,8	0	6,2	4,4	+
Maassluis	13,7	20,2	-	14,9	14,6	0	11,7	11,1	0	8,4	8,2	0
Nijmegen	12,6	13,3	0	13,0	12,1	0	12,1	11,5	0	8,1	7,3	0
Oosterhout	8,9	8,5	0	10,0	8,0	0	9,1	9,2	0	7,8	8,0	0
Rotterdam	18,5	18,8	0	15,5	15,4	0	18,0	18,1	0	6,6	5,7	+
Schiedam	21,0	21,9	0	18,0	14,4	+	14,9	15,1	0	6,3	8,8	-
Den Bosch	14,7	15	0	13,2	13,3	0	17,6	13,9	0	8,7	7,5	0
Tilburg	13,6	14,6	0	8,5	11,6	-	18,6	15,7	0	12,1	7,9	+
Utrecht	17,3	16,5	0	15,0	14,3	0	18,2	15,7	0	8,1	6,9	0
Veenendaal	16	13,6	0	18,0	15,1	0	12,6	8,9	+	5,2	3,7	0
Zeist	13,3	10,8	0	14,5	8,7	+	15,2	12,7	0	7,7	7,1	0
Nederland	13,8	12,9		12,8	11,6		12,0	11,1		6,9	6,2	

Tabel 2.11 in het rapport geeft aan in welke gemeenten sprake is van een positieve of negatieve ontwikkeling op drie items met betrekking tot lastigvallen van mensen en de aandacht van de gemeenten voor leefbaarheid en veiligheid. In onderstaande *Tabel B2.11* zijn de onderliggende cijfers opgenomen. Met een '0' is aangegeven dat geen significante verandering is opgetreden, met een '+' dat er een verbetering te zien is en met een '-' dat sprake is van een ontwikkeling in negatieve zin.

Tabel B2.11: Lastigvallen van mensen en aandacht voor leefbaarheid en veiligheid: vergelijking van 2011 en 2009

	Mensen die op straat worden lastig gevallen: komt vaak voor (%)			Vrouwen en meisjes die ongewenst aandacht krijgen: komt vaak voor (%)			Gemeente heeft aandacht voor L&V: (helemaal) mee eens (%)		
	2009	2011		2009	2011		2009	2011	
Amersfoort	4,1	2,2	0	3,0	1,5	0	x	50,7	x
Amsterdam	5,3	5,8	0	9,9	9,0	0	55,1	54,8	0
Den Haag	5,7	6,4	-	9,0	9,0	0	45,4	44,3	0
Ede	2,0	2,4	0	3,7	3,4	0	46,0	41,3	-
Eindhoven	1,5	4,4	-	3,1	3,0	0	51,2	48,6	0
Helmond	2,3	2,6	0	3,2	4,0	0	43,8	45,8	0
Leiden	3,6	3,3	0	4,1	4,4	0	x	45,9	x
Maassluis	1,9	4,2	0	3,9	4,7	0	x	x	x

Vervolg tabel B2.11:

Nijmegen	2,3	2,9	0	3,0	4,6	-	54,3	62,6	+
Oosterhout	1,3	1,1	0	1,5	1,3	0	40,2	39,4	0
Rotterdam	5,9	6,4	0	10,1	12,0	-	56,2	56,7	0
Schiedam	4,7	6,2	0	7,9	9,8	0	x	x	x
Den Bosch	2,5	3,1	0	3,5	4,9	0	52,4	50,3	0
Tilburg	3,9	3,5	0	7,4	5,3	0	43,4	45,9	0
Utrecht	4,5	7,1	-	7,9	11,1	-	49,9	64,6	+
Veenendaal	2,9	2,5	0	3,8	3,5	0	x	52,9	x
Zeist	1,7	4,0	-	4,5	3,9	0	x	x	x
Nederland	2,8	3,1		4,5	4,5		49,4	49,8	